

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

3.1 Δημόσιες επενδύσεις στην Παιδεία και διαχείριση δαπανών

Οι οικονομολόγοι που αναλύουν τις ιδιότητες της εκπαίδευσης, κατά τον Schultz (1972) θέτουν τα θεμέλια μιας πολιτικής οικονομικής ανάπτυξης, η οποία αποδίδει μείζονα ρόλο στη σχολική παιδεία και στην πρόοδο της γνώσης που επιτεύχθηκε από εκείνους που ανήκουν στο εκπαιδευτικό σύστημα. Το κεφάλαιο ως εισροή, σημειώνει ο Παπακωνσταντίνου (2003, σ. 47), παρουσιάζεται και με τις δύο όψεις του, δηλαδή ως απόθεμα (stock) και ως ροή (flux), και αναδεικνύεται σε συντελεστή της παραγωγικής διαδικασίας. Η απόσβεση γίνεται και στις δύο περιπτώσεις, αφού το ανθρώπινο κεφάλαιο πρέπει να λογιστικοποιείται, όχι για τη συνολική αξία του ή την αντικατάστασή του, αλλά για την περίοδο της χρησιμοποίησής του. Η απόσβεση του ανθρώπινου κεφαλαίου επιβάλλεται να είναι προβλέψιμη, δεδομένου ότι αυτό, όπως ακριβώς και το φυσικό κεφάλαιο, απαξιώνεται, αλλά δε μηδενίζεται, γιατί, χωρίς να καταστρέφεται, συνεχίζει να υπάρχει και μετά τη συνταξιοδότηση του ατόμου και ουσιαστικά παύει να υπάρχει με το θάνατό του. Ταυτόχρονα, όμως, είναι προφανές, ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο χρειάζεται «συντήρηση», η οποία πραγματοποιείται, σε μακροοικονομικό επίπεδο, με τη σταθερή εισροή στην αγορά εργασίας νέων προικισμένων με γνώσεις, που διαδέχονται τους ηλικιωμένους, εξασφαλίζοντας έτσι και την αναπαραγωγή του εργατικού δυναμικού, αλλά και του «αποθέματος» του κεφαλαίου μέσω της εκπαίδευσης.

Οι προηγούμενες έννοιες και απόψεις διαδίδονται ευρύτατα, αφού γίνονται και βασικές θέσεις των διεθνών οργανισμών (Φραγκουδάκη, 1985, σ. 36). Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ουνέσκο και, κυρίως, ο ΟΟΣΑ, συμμετέχουν ενεργά στη διάδοσή τους. Προτείνουν στις κυβερνήσεις των κρατών μελών τους την αύξηση των δαπανών για εκπαίδευση, με επιχειρήματα άμεσα επηρεασμένα από τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου: «Η οικονομική ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα της χρησιμοποίησης όχι μόνο του πραγματικού κεφαλαίου με τη μορφή εργαλείων και μηχανημάτων, αλλά της αξιοποίησης της δράσης των ανθρώπων. Έτσι, όπως η τεχνική πρόοδος αυξάνει την αποτελεσματικότητα των μηχανών, η εκπαίδευση αυξάνει την αποτελεσματικότητα των εργαζομένων». Άλλωστε, το «οικονομικό θαύμα» της οικονομικής ανασυγκρότησης των δυτικών χωρών μετά τις καταστροφές που είχε επιφέρει ο παγκόσμιος πόλεμος, αποδίδεται από τον Schlutz στο «απόθεμα» των χωρών αυτών σε «ανθρώπινο κεφάλαιο».

Εάν υποθέσουμε ότι το σύνολο της γνώσης κωδικοποιείται και καταγράφεται σε γενικούς κώδικες, στους οποίους καθένας έχει ίσες δυνατότητες πρόσβασης, τότε, ισχυρίζεται ο Κάλλας (2002, σ. 33), η παγκοσμιοποίηση της γνώσης θα

είναι πλήρης, και η συμμετοχή της στην οικονομική δραστηριότητα μέγιστη, και ο μόνος λόγος για εξειδίκευση σε συγκεκριμένες δραστηριότητες θα είναι η πρόσβαση στην πρώτη ύλη και οι οικονομίες κλίμακας. Έτσι, δε θα υπήρχαν φτωχές περιοχές, και οι ειδικοί δε θα κέρδιζαν περισσότερα από τους ανειδίκευτους. Δεν θα υπήρχαν κίνητρα για νέες γνώσεις και νέες τεχνολογίες, εφόσον δεν θα υπήρχαν κίνητρα για τέτοιες επενδύσεις. Ο κόσμος, ωστόσο, είναι πολύ διαφορετικός από ένα τέτοιο μοντέλο. Τις τελευταίες δεκαετίες, γίνονται σημαντικές επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ, με ιδιαίτερη έμφαση στην παραγωγή γνώσης, για να ενισχυθεί η οικονομική ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, η κοινωνική και περιφερειακή ανισότητα ανάμεσα σε αυτούς που μαθαίνουν γρήγορα και σε όσους προσαρμόζονται αργά, μεγαλώνει. Αυτή η ανισότητα αντανακλά μια αυξημένη ζήτηση για εξειδίκευση, παρά το ανάποδο. Υπάρχουν αρκετοί λόγοι γιατί η κωδικοποίηση δεν έχει τελικά τόση επιτυχία στη μεταδοτικότητα της γνώσης. Ο πιο βασικός είναι ο γρήγορος ρυθμός αλλαγής. Όταν το περιεχόμενο της γνώσης αλλάζει γρήγορα, μόνο όσοι συμμετέχουν στην παραγωγή της γνώσης μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτή. Τούτο εξηγεί τη χωρική συγκέντρωση συγκεκριμένων βιομηχανιών (π.χ. Silicon Valley), και συγχρόνως την εξειδίκευση συγκεκριμένων περιοχών στις λεγόμενες χαμηλές τεχνολογίες, όπως επιπλοποιία και κλωστοϋφαντουργία. Εξηγεί συγχρόνως και τις συμμαχίες ανάμεσα σε επιχειρήσεις, με στόχο την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι χρειάζεται να επενδύσεις σημαντικά, ώστε να είσαι ικανός να απορροφήσεις και να αποκωδικοποιήσεις την κωδικοποιημένη γνώση. Μπορεί να είναι αλήθεια ότι η κωδικοποιημένη γνώση επιτρέπει τη μετατροπή της γνώσης σε εμπόρευμα, αλλά η αξία αυτού του εμπορεύματος θα είναι πολύ περιορισμένη για όσους δεν θα είναι σε θέση να καταλάβουν και να χρησιμοποιήσουν αυτό το εμπόρευμα. Η επικοινωνία ανάμεσα σε δύο μαθηματικούς που βρίσκονται στα δύο άκρα του πλανήτη μπορεί να είναι απολύτως κωδικοποιημένη, αλλά έχει πολύ μικρή αξία για τους υπόλοιπους ανθρώπους.

Σχετικά με την απόδοση των εκπαιδευτικών δαπανών σε φτωχές χώρες, από την εργασία των Denison, Schultz, Halberger and Selowsky προκύπτει ότι η αναπτυξιακή συμβολή θα έπρεπε να είναι πολύ σημαντική όταν βελτιώνεται το επίπεδο στο εργατικό δυναμικό. Στην Ελλάδα, όμως, ο Bowles (1971, pp. 371, 382) είχε βρει ότι η εκπαίδευση μεταξύ των ετών 1951-1961 συνέβαλε μόνο κατά 3% στο ρυθμό ανάπτυξης, ενώ ένα μακροχρόνιο πρόγραμμα (1961-1975) ορθολογικής κατανομής για την παιδεία έδειξε ότι οι σπουδές μπορούν να γίνουν μια κύρια συμβολή ανάπτυξης. Η μικρή αυτή συμβολή (3%) μπορεί να οφείλεται, κατά τον Ψαχαρόπουλο (1999, σ. 65), στο γεγονός ότι το κράτος χρησιμοποιούσε την πληθώρα των πτυχιούχων, των οποίων οι αμοιβές δεν αντιπροσώπευαν την πραγματική τους παραγωγικότητα και, επομένως, δεν υπολόγιζε την πραγματική συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Σε μεταγενέστερη εφαρμογή, όμως, με σύγκριση πολλών χωρών διαφορετικού επιπέδου ανάπτυξης, ο Psacharopoulos (1984, p. 337), με την ίδια μεθοδολογία (Denison) βρήκε για την Ελλάδα την ίδια μικρή συμβολή της εκπαίδευσης στο ρυθμό της οικονομικής της ανάπτυξης. Γι' αυτό η μη επαλήθευση των θεωρητικών εκτιμήσεων καθιστά αναγκαία την παραπέρα διερεύνηση, αφού τα οφέλη από την εκπαίδευση μπορεί να είναι πολυδιάστατα.

Για τους πτυχιούχους Πανεπιστημίων στην Ελλάδα που συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό της χώρας, οι Magoula, Psacharopoulos (1999, p. 1596) έδειξαν ότι η συμμετοχή τους από 3% το 1961 έφθασε στο 13,5% το 1995.

Η πρόσφατη μελέτη του ΚΕΠΕ «Εκπαίδευση και αγορά εργασίας» από τους Κανελλόπουλο κ.α. (2003, σ. 260), έδειξε ότι κατά το 1999 οι εξερχόμενοι από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εμφανίζουν γενικά υψηλό ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, άνω του 80%, τόσο για τους άνδρες, όσο και για τις γυναίκες. Περαιτέρω, παρατηρούνται σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, επίσης, είχε βρεθεί θετική ανταπόδοση (Patrinos, 1995, p. 85) των ωφελειών από τη σχολική εκπαίδευση για παιδιά που προέρχονται από γονείς μορφωμένους, σε αντίθεση με τα αντίστοιχα ευρήματα για τη Μεγάλη Βρετανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Ακόμη, από πρόσφατη έρευνα της ΕΣΥΕ (2006) βρέθηκε ότι από τον πληθυσμό με χαμηλό εισόδημα οι απόφοιτοι λυκείου αποτελούν το 20,6% και οι πτυχιούχοι ανωτάτης εκπαίδευσης το 4%, ενώ, στο σύνολο του πληθυσμού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 28,6% και 15,3%.

Ο Hwang (2005) σε έρευνά του καταλήγει ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες με τη μεγαλύτερη ανισοκατανομή περιουσίας δαπανούν περισσότερους πόρους για την ανώτατη εκπαίδευση σε σχέση με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για το εκπαιδευτικό σύστημα της Καλιφόρνιας, οι Hansen, Weisbrod (1969, p. 176) είχαν βρει ότι, μέσω της φορολογίας, οι φτωχές οικογένειες επιδοτούν τις πλούσιες και ότι τα παιδιά που προέρχονται από πλούσιους γονείς έχουν αναλογικά μεγαλύτερη συμμετοχή στο φοιτητικό πληθυσμό της, επιχορηγούμενης από το κράτος, τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η μεθοδολογία της μελέτης τύπου Hansen-Weisbrod, παρατηρεί ο Ψαχαρόπουλος (1999, σ. 122) ότι έχει εφαρμοσθεί σε πολλές χώρες του κόσμου, και το αποτέλεσμα είναι τυπικά το ίδιο - η δημόσια χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αντι-εξισωτική, όπως έδειξαν και οι Μητράκος, Τσακλόγλου (1998) για την Ελλάδα. Παρόλο που η επιχορηγούμενη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι εξισωτική και μειώνει την ανισότητα των διαφορετικού ύψους οικογενειακών εισοδημάτων, η αντίστοιχη τριτοβάθμια εκπαίδευση παραμένει αντι-εξισωτική και αυξάνει την προαναφερθείσα ανισότητα.

Σύμφωνα με τη μελέτη Καραγιαννόπουλου (1997), η μέση τρέχουσα δαπάνη ανά διδασκόμενο στα ελληνικά Πανεπιστήμια είναι 3-4 φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη δαπάνη στις άλλες βαθμίδες της ελληνικής εκπαίδευσης, ενώ ο Κουτσομάρης (Εισαγωγή Schultz, 1972) τονίζει ότι, πρώτιστο καθήκον μιας πανεπιστημιακής σχολής είναι η «εκπαίδευση» και η «βασική επιστημονική έρευνα». Και οι δύο λειτουργίες συνδέονται μεταξύ τους με δυναμικό τρόπο. Η έρευνα που αποσκοπεί στην ανάπτυξη γνώσης και στη συγκέντρωση πληροφοριών, συνδέεται επίσης άμεσα με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, η οποία, εν συνεχεία, πρέπει να προσαρμοσθεί στις ανθρώπινες επιδιώξεις. Υπάρχουν, συνεπώς, σοβαρότατα προβλήματα προσανατολισμού, αναπροσαρμογών, προτεραιοτήτων και σύζευξης της τεχνολογίας με τις ανάγκες της κοινωνίας. Η ελλειμματική επιστημονική έρευνα στο ελληνικό πανεπιστημιακό σύστημα στερεί από αυτό όχι μόνο τις δυνατότητες επηρεασμού της ποιοτικής στάθμης της διδασκαλίας και των αναπτυσσομένων ειδικοτήτων και ικανοτήτων του ανθρωπίνου υλικού, αλλά και τις δυνατότητες υποβοήθησης της προσαρμογής των γνώσεων και της τεχνολογίας προς τους σκοπούς και τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία στην Ελλάδα ως ποσοστό συμμετοχής στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) , είναι οι χαμηλότερες μεταξύ των 15 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και κατά βαθμίδα εκπαίδευσης για τα έτη 1999, 2000 παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1Α: Δαπάνες παιδείας ως % Α.Ε.Π.

Βαθμίδα Εκπαίδευσης	1999		2000	
	Μ.Ο. Ε.Ε.	ΕΛΛΑΔΑ	Μ.Ο. Ε.Ε.	ΕΛΛΑΔΑ
Α' βάρθμια	1,1	1	1,1	1,1
Β' βάρθμια	2,3	1,4	2,3	1,6
Γ' βάρθμια	1,1	1,1	1,1	0,9
Προσχ. & Μη ταξιν.	0,5	0,2	0,5	0,2
Σύνολο	5	3,7	5	3,8

Για τα έτη 1999, 2000 παρουσιάζεται συνολικά μια μικρή σύγκλιση μεταξύ του μ.ο. των 15 χωρών της Ε.Ε. και της Ελλάδας. Όμως, παρόλη την αυξητική πορεία των δαπανών στην Ελλάδα για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι αντίστοιχες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση εμφανίζουν μείωση.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα, η Παιδεία παρέχεται δωρεάν σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, αλλά υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ιδιωτικών σχολείων στα δύο πρώτα επίπεδα. Οι αντιστοιχοί δείκτες της Eurostat για την Παιδεία στο δημόσιο τομέα απεικονίζονται στον Πίνακα 3.1B και δείχνουν ότι η Ελλάδα απέχει σημαντικά από το μ.ο. των 15 χωρών της Ε.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1B: Δείκτες παιδείας στο Δημόσιο Τομέα

Χώρα	1995	1996	1997	1998
Ελλάδα	2,9	3,1	3,2	3,5
Μ.Ο. Ε.Ε.	5,4	5,5	5,4	5,5

Η Ελλάδα κατανέμει, επίσης, ένα σχετικά μικρό μέρος του κρατικού προϋπολογισμού της για επενδύσεις στην παιδεία, το οποίο παρουσιάζει μια μάλλον πτωτική τάση στα τελευταία 20 χρόνια (Πίνακας 3.1Γ) . Ο Patrinos (1995, p. 184) είχε παρατηρήσει ότι, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες δαπανούν για την παιδεία κατά μ.ο. ποσά μεγαλύτερα του 14% από τον κρατικό τους προϋπολογισμό, τα αντίστοιχα ποσά για τη χώρα μας είναι μικρότερα του 10%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1Γ: Επενδύσεις για την παιδεία στην Ελλάδα

Έτη	% Κρατικού Προϋπολογισμού
1978	11,9
1985	10,0
1992	7,6
1999	7,8

Μετά την πρόσφατη διεύρυνση της Ε.Ε., τα στοιχεία της Eurostat (2005) εμφανίζουν ότι η Ελλάδα (Πίνακας 3.1Δ) το 2003 κατείχε την τελευταία θέση στις δαπάνες για την εκπαίδευση τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ, όσο και ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών του δημόσιου τομέα. Αυτό συνέβη, παρατηρεί ο Δρεττάκης (2005), παρ' ότι στις δαπάνες του δημόσιου τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ η Ελλάδα κατέχει τη 14^η θέση ανάμεσα στα 25 κράτη-μέλη της Ε.Ε. Τα παραπάνω μεγέθη δεν αναμένεται να έχουν θετικότερη εξέλιξη, αφού, σύμφωνα με το προσχέδιο προϋπολογισμού του 2006 εκτιμάται ότι από τον τακτικό προϋπολογισμό διατέθηκαν για το 2005 και θα διατεθούν για το 2006 στο ΥΠΕΠΘ το 3,54% και το 3,55% του ΑΕΠ αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1Δ: Δαπάνες του Δημόσιου Τομέα (Δ.Τ.) για την εκπαίδευση το 2003

Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. «25»	Ως % ΑΕΠ	Ως % Συν.Δαπ. του Δ.Τ.	Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. «25»	Ως % ΑΕΠ	Ως % Συν.Δαπ. του Δ.Τ.
Δανία	8,5	15,0	Κύπρος	5,7	12,5
Σουηδία	7,4	12,7	Λουξεμβούργο	5,4	11,9
Πορτογαλία	7,0	14,7	Ην. Βασίλειο	5,3	12,3
Φινλανδία	6,6	13,0	Ιταλία	5,2	10,7
Εσθονία	6,4	17,8	Ολλανδία	5,2	10,6
Μάλτα	6,4	12,6	Τσεχία	4,9	9,1
Βέλγιο	6,3	12,3	Ιρλανδία	4,6	13,2
Πολωνία	6,3	14,1	Σλοβακία	4,3	11,1
Λετονία	6,2	17,3	Ισπανία	4,2	11,2
Ουγγαρία	6,1	12,1	Γερμανία	4,1	8,5
Γαλλία	6,0	11,2	Ελλάδα	3,6	7,4
Λιθουανία	6,0	17,6	Ε.Ε. «25»	5,3	10,9
Σλοβενία	5,9	12,2	10 ΝΜΕΕ	5,8	12,6
Αυστρία	5,8	11,4	12 Ευρωζώνη	5,0	10,4

Οι Tsakloglou, Antoninis (1999, p. 440) υπενθυμίζουν ότι οι απόφοιτοι των Λυκείων (Δευτεροβάθμια εκπαίδευση) συμμετέχουν στη διεξαγωγή γενικών (εθνικών) εξετάσεων για την κάλυψη συγκεκριμένου αριθμού εισακτέων στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για το 2005 υπολογίζεται ότι το 75% περίπου των υποψηφίων πέτυχαν να εγγραφούν στα 21 Πανεπιστήμια και στα 15 Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ιδιαίτερα η ανώτατη παιδεία είναι μια πολύ δαπανηρή διαδικασία, με κόστος κατά σπουδαστή αυξανόμενο με πολύ ταχύτερο ρυθμό κάτω από τις εξελίξεις στις επιστήμες και την τεχνολογία. Ο Κουτσομάρης (1981, σ. 11) σημείωνε σχετικά ότι είχε υπολογισθεί, ότι το κόστος κατά σπουδαστή στην ανώτατη παιδεία είναι τετραπλάσιο του αντίστοιχου κόστους της στοιχειώδους εκπαίδευσης και περισσότερο από το διπλάσιο της μέσης εκπαίδευσης. Η διαφορά θα ήταν ακόμη εντονότερη, αν η ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ήταν καλύτερη. Για παράδειγμα, το αντίστοιχο κόστος κατά σπουδαστή στις ΗΠΑ είχε ευρεθεί ότι είναι δωδεκαπλάσιο εκείνου της στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία της Eurostat, οι δαπάνες για κάθε φοιτητή στην Ανώτατη Εκπαίδευση, εκφραζόμενες σε ευρώ και σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) είναι κατά μ.ο. στις 15 χώρες της ΕΕ διπλάσιες από τις αντίστοιχες στην Ελλάδα, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.1Ε που δείχνει και το αντίστοιχο κόστος στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1Ε: Κόστος ανά εκπαιδευόμενο στα Δημόσια Σχολεία (ΜΑΔ)

Χώρα (Έτος)	Πρωτοβάθμια	Δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια	Σύνολο
Ελλάδα (1999)	1.997 (23%)	2.756 (32%)	3.913 (45%)	8.666 (100%)
Μ.Ο. ΕΕ (1999)	3.858 (23%)	5.267 (31%)	7.937 (46%)	17.062 (100%)
% κάλυψης Μ.Ο. ΕΕ (1999)	$\frac{1.997}{3.858} = 52\%$	$\frac{2.756}{5.267} = 52\%$	$\frac{3.913}{7.937} = 49\%$	$\frac{8.666}{17.062} = 51\%$
Ελλάδα (2000)	2.496 (27%)	3.436 (38%)	3.168 (35%)	9.100 (100%)
Μ.Ο. ΕΕ (2000)	4.157 (23%)	5.639 (31%)	8.334 (46%)	18.130 (100%)
% κάλυψης Μ.Ο. ΕΕ (2000)	$\frac{2.496}{4.157} = 60\%$	$\frac{3.436}{5.639} = 61\%$	$\frac{3.168}{8.334} = 38\%$	$\frac{9.100}{18.130} = 50\%$

Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ (2005) για το 2002 η κρατική δαπάνη ανά μαθητή-φοιτητή στην Ελλάδα έφθασε τα 4.136USD (3.803 USD, 4.058 USD και 4.372 USD στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα), αισθητά χαμηλότερη από τον μέσο όρο των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ, που ήταν 7.343 USD (5.313 USD, 7.002 USD και 7.312 USD στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα).

Ακόμη, τα νεότερα στοιχεία της Eurostat (9.12.05) αφορούν τις δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες ανά φοιτητή το έτος 2002 για 22 από τα 25 κράτη-μέλη (δεν υπάρχουν στοιχεία για το Λουξεμβούργο, την Εσθονία και την Ουγγαρία). Στον Πίνακα 3.1ΣΤ εμφανίζονται στην 1^η στήλη οι δαπάνες ανά φοιτητή σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) και στη 2^η στήλη δίνεται το ποσοστό που αντιπροσωπεύει στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ η ανά φοιτητή δαπάνη σε ΜΑΔ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αποτελεί το κριτήριο κατάταξης των κρατών-μελών της Ε.Ε. Είναι αξιοσημείωτο, επισημαίνει ο Δρεττάκης (2006), ότι ακόμη και τα 8 κράτη-μέλη (Πορτογαλία, Σλοβενία, Μάλτα, Τσεχία, Σλοβακία, Πολωνία, Λιθουανία, Λετονία), που είχαν το 2002 χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ από την Ελλάδα, δαπάνησαν περισσότερα ανά φοιτητή σε ΜΑΔ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1ΣΤ: Δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2002

Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. «25»	Ανά φοιτητή δαπάνη σε ΜΑΔ	Ως % του κατά κεφ. ΑΕΠ σε ΜΑΔ	Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. «25»	Ανά φοιτητή δαπάνη σε ΜΑΔ	Ως % του κατά κεφ. ΑΕΠ σε ΜΑΔ
Σουηδία	13.568	56,1	Σλοβακία	4.106	37,7
Δανία	13.109	50,5	Τσεχία	5.384	37,6
Κύπρος	8.487	48,0	Λιθουανία	3.199	35,0
Μάλτα	7.048	45,1	Ισπανία	6.925	34,7
Ολλανδία	11.311	43,9	Λετονία	2.829	33,9
Πολωνία	4.174	43,4	Γαλλία	8.009	32,0
Φινλανδία	10.160	43,2	Ιταλία	7.226	31,3
Ην. Βασίλειο	10.430	42,7	Ιρλανδία	8.469	29,4
Βέλγιο	10.377	42,0	Πορτογαλία	4.329	26,7
Γερμανία	9.496	41,4	Ελλάδα	4.084	24,9
Αυστρία	10.747	41,4	Ε.Ε.-25	7.946	37,1
Σλοβενία	6.138	38,2			

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι επαναλαμβάνεται η εικόνα των δαπανών της παιδείας, με διαφορετική μορφή, αφού τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα αυξάνει τις δαπάνες απόλυτα και ποσοστιαία στο σύνολό τους, στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά τις μειώνει στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πρόκειται για ένα θέμα που γενικότερα χρειάζεται περαιτέρω εξέταση. Ο Παπακωνσταντίνου (2003, σ. 86) σημειώνει ότι παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, σε διεθνές επίπεδο, η ανάπτυξη μεθόδων και μοντέλων αξιολόγησης όχι του συνόλου των εκπαιδευτικών συστημάτων (του συνόλου των βαθμίδων), αλλά ειδικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει επειδή η τριτοβάθμια εκπαίδευση, λόγω της «αυτοτέλειας» που διαθέτει, προσφέρεται για πιο αξιόπιστη αξιολόγηση.

Οι προηγούμενες αναφορές στο συγκριτικό μέγεθος των ποσών που διατίθενται για την παιδεία είναι η μια μόνο πλευρά του θέματος, στην οποία όλοι συνήθως αναφέρονται. Όπως χαρακτηριστικά είχε σημειώσει ο Κουτσομάρης (1981, σ. 12), δεν είχε εξετασθεί σοβαρά μέχρι τότε πόσο αποδοτικά δαπανώνται τα ποσά αυτά. Μήπως αναλίσκονται, όπως είναι σχεδόν βέβαιο, κατά το μέγιστο μέρος τους, σε αποδοχές και λοιπές καταναλωτικές δαπάνες συντηρήσεως ενός προσωπικού - διδακτικού και διοικητικού - επιφορτισμένου με σωρεία γραφειοκρατικών υποθέσεων και διαδικασιών που μειώνουν την παραγωγικότητά του;

Ο Παπακωνσταντίνου (2003, σ. 111) θέτει ένα σχετικό με την ανάλυση των στοιχείων ερώτημα, που αναφέρεται στο αν η χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος γίνεται με βάση την εκτίμηση του κόστους λειτουργίας το οποίο εξασφαλίζει τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών ή αν η χρηματοδότηση πραγματοποιείται με βάση τη γενικότερη δημοσιονομική πολιτική που ακολουθεί η χώρα.

Ο τρόπος κατανομής των πιστώσεων μέσα στο ΑΕΙ, εξηγούν οι Ψαχαρόπουλος, Καζαμίας (1983, σ. 48), γίνεται, μετά από «διαβουλεύσεις» με τις σχολές, από τον πρύτανη. Ο πρύτανης συνήθως, όπως τους αναφέρθηκε στις συνεντεύξεις, πριμοδοτεί τη σχολή του. Από το γεγονός αυτό και άλλα, παρόμοια φύσης, προέρχεται το «εθμικό», που ισχύει σε μερικά ΑΕΙ, της εκλογής του πρύτανη από διαφορετική σχολή κάθε φορά, ώστε κυκλικά όλες οι σχολές να παίρνουν το μερίδιό τους από την «πίττα».

Παράλληλα, ο Παπακωνσταντίνου (2003, σ. 112) οδηγείται στο συμπέρασμα ότι η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης ακολουθεί περισσότερο την αύξηση του τιμαριθμού στη δημοσιονομική και οικονομική πολιτική, παρά την πορεία των αναγκών του δημόσιου σχολείου και Πανεπιστημίου.

Πρόσφατα συντάχθηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ) η «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003» (Έκδοση Υπουργείου Ανάπτυξης), που θέτει άξονες δεικτών σε συγκριτική βάση αξιολόγησης με αντίστοιχους άξονες δεικτών χωρών που επελέγησαν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων (2004, σ. 43):

- Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, ως χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας
- Φινλανδία, ως χώρα της Βόρειας Ευρώπης, που καταλαμβάνει υψηλές θέσεις ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς κατατάξεις
- Ιταλία, ως μεσογειακή χώρα μέσης κατάταξης
- Ολλανδία, ως ανταγωνιστική χώρα της Βορειοδυτικής Ευρώπης
- Ουγγαρία, ως χώρα της Κεντρικής Ευρώπης με ισχυρή ανάπτυξη

Το κατ' αρχήν συμπέρασμα (2004, σ. 23) των δεικτών ανταγωνιστικότητας για την εκπαίδευση είναι ότι η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες για την εκπαίδευση, τόσο σε απόλυτα μεγέθη (ετήσια δαπάνη ανά μαθητή), όσο και σε σχετικούς όρους (δημόσια δαπάνη σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς ως ποσοστό % του ΑΕΠ) και προτείνεται η αύξηση των δαπανών για την παιδεία, με παράλληλη φροντίδα για τη βελτίωση της αποδοτικότητάς τους.

Γενικά, όλες οι προσεγγίσεις αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος, κατά τον Παπακωνσταντίνου (2003, σ. 90), επιδιώκουν να κατασκευάσουν ένα «σύστημα δεικτών» και ορισμένες φορές να μοντελοποιήσουν τη διαδικασία αξιολόγησης με την τυποποίηση των επί μέρους διαδικασιών συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης των στοιχείων λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι προσεγγίσεις της αξιολόγησης διαφοροποιούνται ανάλογα με το στόχο που έχουν ή τα ερωτήματα που τίθενται και μπορεί να αφορούν :

- α. Τα αποτελέσματα της οργάνωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων,
- β. Τη στρατηγική σημασία των ανθρώπινων πόρων που συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία,
- γ. Τα θεωρητικά μοντέλα λειτουργίας των σχολείων ως οργανισμών,
- δ. Την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών ως συντελεστών παραγωγής,
- ε. Τα προβλήματα που προκαλούνται από τη συγκέντρωση ή την αποκέντρωση των εκπαιδευτικών οργανισμών,
- στ. Τα προβλήματα της ισότητας στην εκπαίδευση,
- ζ. Τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε διάφορα επίπεδα της διοίκησης.

Η παρούσα διατριβή επηρεάζεται έμμεσα από τα περισσότερα προαναφερθέντα ερωτήματα, αλλά προσεγγίζει άμεσα το τελευταίο ερώτημα (στόχο). Σε ό,τι αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση - και στο πλαίσιο της εναρμόνισης των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών - μελών της - η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην έκθεσή της για την ποιότητα στην εκπαίδευση πιστοποίησε δεκαέξι τομείς προτεραιότητας με τη δημιουργία αντιστοιχών δεικτών. Ο Παπακωνσταντίνου (2003, σ. 95) συμπεραίνει ότι η ελλιπής προσέγγιση της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών συστημάτων φαίνεται από το γεγονός ότι η λίστα των δεικτών που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αναφέρεται στην εκτίμηση της ποιότητας των τριών βασικών τομέων εκπαιδευτικής δραστηριότητας, που είναι η διδασκαλία, η έρευνα και η διαχείριση των μονάδων ή των συστημάτων.

Με τη σειρά του, ο Ψαχαρόπουλος (1999, σ. 82) παρατηρεί ότι με μεγάλη και σημαντική διαφορά, η ποιότητα των Πανεπιστημίων έπεσε στην Ευρώπη και ανέβηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το ερώτημα είναι, γιατί; Μια πιθανή απάντηση θα ήταν, ότι η Αμερική είναι πιο πλούσια χώρα από τις Ευρωπαϊκές, και, επομένως, μπορεί να διαθέτει περισσότερους πόρους στην εκπαίδευση. Αλλά, το ποσοστό του ΑΕΠ που διατίθεται στην εκπαίδευση δε διαφέρει πολύ μεταξύ των δύο ηπείρων. Μάλιστα, η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία δαπανούν περισσότερα από τις Ηνωμένες Πολιτείες για εκπαίδευση. Τα στοιχεία αυτά υπογραμμίζουν το γεγονός ότι, η ποιότητα της εκπαίδευσης δεν εξαρτάται από τις εισροές χρημάτων σε αυτή. Αντίθετα, εξαρτάται από τις πηγές που προέρχονται τα χρήματα και τον τρόπο που διαχειρίζονται και δαπανώνται.

Ιδιαίτερα για την Ελλάδα, επισημαίνουν επί μια εικοσαετία οι Ψαχαρόπουλος, Καζαμίας (1983, σ. 46) ότι είναι αναγκαίες οι συστηματικές και συνεχείς συσχετίσεις οικονομίας και παραγωγής «πανεπιστημιακά» εκπαιδευμένου δυναμικού, διαφορετικά δεν έχει νόημα ο *numerus clausus* των εισαγωγικών εξετάσεων στα ΑΕΙ. Δηλαδή, είτε ανοίγουμε τις πόρτες των Πανεπιστημίων σε όλους εκείνους που επιθυμούν πανεπιστημιακή μόρφωση και αφήνουμε τις επιλογές να γίνουν στην αγορά εργασίας, είτε διερευνούμε τις δυνατότητες της οικονομίας και προγραμματίζουμε ορθολογικά τον αριθμό των εισακτέων κάθε χρόνο. Η μέχρι τώρα εκπαιδευτική πολιτική, αλλά και οι δυνατότητες επενδύσεων και δαπανών για την ανώτατη παιδεία, τείνουν στη δεύτερη λύση.

Αυτή η εκπαιδευτική πολιτική, μεταξύ άλλων, έχει και ως αποτέλεσμα, κατά τον Ψαχαρόπουλο (1999, σ. 159) την έλλειψη κινήτρων για βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και από την πλευρά της προσφοράς υπηρεσιών (π.χ. Υπουργείο Παιδείας) και από την πλευρά της ζήτησης (φοιτητών).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα έλλειψης κινήτρων από την πλευρά της προσφοράς υπηρεσιών, αποτελούν και τα στοιχεία που αξιοποιούμε μέσω του τμήματος Στατιστικής του ΥΠΕΠΘ σχετικά με τα ποσοστά % συμμετοχής του αριθμού των φοιτητών και των μελών ΔΕΠ των τριών μεγάλων Οικονομικών Πανεπιστημίων στους αντίστοιχους συνολικούς αριθμούς των ελληνικών Πανεπιστημίων, και συνοψίζουμε στον Πίνακα 3.1Ζ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1Ζ : % Συμμετοχής αριθμού φοιτητών - μελών ΔΕΠ

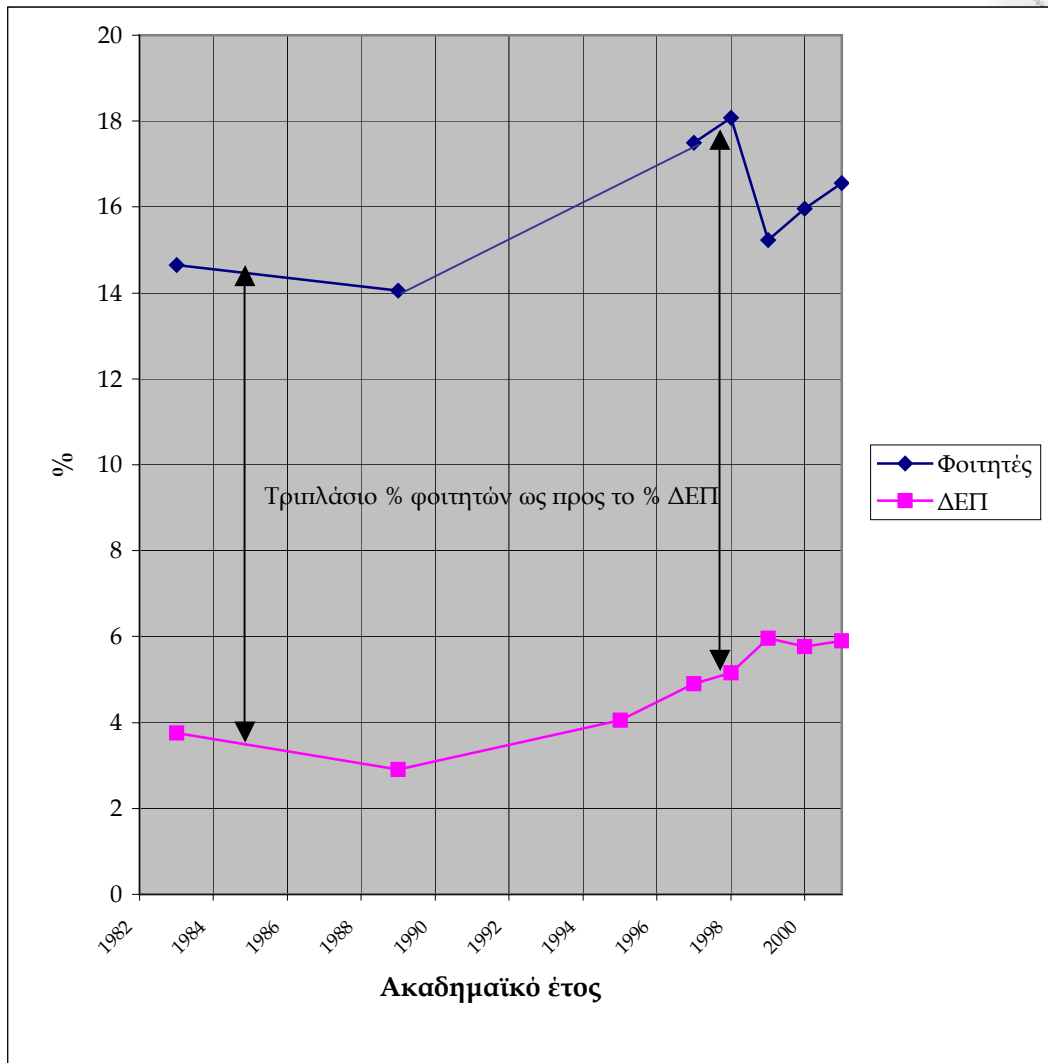
Ακαδ. έτη	Πληθυσμός	ΟΠΑ	ΠΑΜΑ	ΠΑΠΕΙ	Σύνολα
1983-84	Φοιτητές	5,14	4,69	4,82	14,65
	ΔΕΠ	1,50	0,86	1,40	3,76
1989-90	Φοιτητές	4,22	4,29	5,55	14,06
	ΔΕΠ	1,22	0,68	1,00	2,90
1995-96	Φοιτητές*	3,15*	2,53*	3,88*	9,56*
	ΔΕΠ	1,58	0,97	1,51	4,06
1997-98	Φοιτητές	7,75	3,88	5,86	17,49
	ΔΕΠ	1,79	1,23	1,89	4,91
1998-99	Φοιτητές	7,66	3,44	6,98	18,08
	ΔΕΠ	1,89	1,56	1,70	5,15
1999-00	Φοιτητές	6,49	4,11	7,01	15,23
	ΔΕΠ	2,41	1,84	1,71	5,96
2000-01	Φοιτητές	6,74	3,77	5,45	15,96
	ΔΕΠ	1,94	2,07	1,76	5,77
2001-02	Φοιτητές	6,96	3,86	5,73	16,55
	ΔΕΠ	2,12	1,89	1,89	5,90

* Δεν περιλαμβάνονται οι «λιμνάζοντες» φοιτητές

Στον παραπάνω πίνακα 3.1Ζ, ο αριθμός των φοιτητών στα τρία μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια, καλύπτει ένα ποσοστό 14-18% του συνολικού πληθυσμού φοιτητών όλων των ελληνικών Πανεπιστημίων. Ο αντίστοιχος αριθμός των μελών ΔΕΠ καλύπτει ένα ποσοστό 3-6% του συνολικού πληθυσμού όλων των μελών ΔΕΠ των ελληνικών Πανεπιστημίων.

Επί μια εικοσαετία οι διδάσκοντες στα τρία μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια καλούνται να διδάξουν σε περίπου τριπλάσιο αριθμό διδασκομένων σε σχέση με το μέσο όρο Διδάσκοντες/Διδασκόμενοι των ελληνικών Πανεπιστημίων. Ένα μακροχρόνιο πρόβλημα προγραμματισμού και διοίκησης που δημιουργεί ανισότητα και σημαντικό κενό (gap) συσχέτισης ποιοτικών δεικτών εκπαίδευσης, όπως παραστατικά εμφανίζεται στο σχήμα 3Α.

ΣΧΗΜΑ 3Α: Διαγραμματική απεικόνιση % συμμετοχής αριθμού φοιτητών - μελών ΔΕΠ στα 3 μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, εγκρίνονται από το ΥΠΕΠΘ ο ετήσιος αριθμός και η κατανομή των εισακτέων, καθώς και οι προκηρύξεις πρόσληψης έκτακτου και τακτικού προσωπικού κατά σχολή και τμήμα. Παράλληλα, εγκρίνονται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών προϋπολογισμοί που περιλαμβάνουν κονδύλια συγκεκριμένα κατά είδος εξόδων των ΑΕΙ. Όπως έχουν τονίσει σχετικά και οι Ψαχαρόπουλος, Καζαμίας (1983, σ. 47), μέσα σε αυτά τα πλαίσια και χωρίς τη δυνατότητα να μεταφερθούν ποσά από το ένα είδος εξόδων σε άλλα, γίνεται η κατανομή χρημάτων στις σχολές, έδρες, εργαστήρια κ.λπ. Τα προβλήματα που δημιουργούνται με αυτόν τον τρόπο είναι πάμπολλα. Η δυσκαμψία της διαδικασίας έχει επιπτώσεις στη μακροχρόνια εξέλιξη, αλλά και στην καθημερινή λειτουργία και απόδοση των ΑΕΙ. Το σημαντικότερο πρόβλημα είναι η δυσκαμψία των διαδικασιών του δημόσιου λογιστικού, το οποίο στην τωρινή μορφή και στον τρόπο λειτουργίας του χαρακτηρίζεται ως το περισσότερο ανασταλτικό στοιχείο στις διοικητικές διεκπεραιωτικές διαδικασίες της Ανώτατης Παιδείας.

Ο Βενιέρης (1998, σ. 469) συμπληρώνει ότι η εφαρμογή του απλογραφικού συστήματος προς ικανοποίηση του δημόσιου λογιστικού, μέσω του οποίου παρουσιάζονται μόνο οι ταμειακές συναλλαγές, δεν επιτρέπει την κατάρτιση λογιστικών καταστάσεων που να αποτυπώνουν τη χρηματοοικονομική κατάσταση των φορέων. Σημειώνει, επίσης, ότι πολύ πρόσφατα έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια ανάπτυξης κλαδικών λογιστικών σχεδίων για τα ΝΠΔΔ, προκειμένου να εφαρμοσθεί το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα, ώστε να υπάρχουν οι προϋποθέσεις αντικειμενικής αποτύπωσης της οικονομικής κατάστασής τους, καθώς και εξαγωγής συμπερασμάτων αναφορικά με την αποτελεσματικότητα με την οποία διαχειρίζονται το δημόσιο χρήμα που τους διατίθεται.

3.2 Δημόσιο Λογιστικό (Απλογραφία)

Η Λογιστική παρέχει οικονομικές, κατά κανόνα, πληροφορίες για την πραγματοποίηση των στόχων σε κάθε οικονομικό οργανισμό (π.χ. Πανεπιστήμιο) με τη γνώση της οικονομικής κατάστασής του, με τη μέτρηση των αποτελεσμάτων δραστηριότητάς του και με σκοπό τον ορθολογισμό στη διαχείριση των πόρων του και στη λήψη των αποφάσεών του.

Η Λογιστική των ελληνικών ΝΠΔΔ, συμπεριλαμβανομένων και των Πανεπιστημίων, ανήκει στον κύκλο του Δημόσιου Λογιστικού και αποτελείται από το σύνολο των νομικών κανόνων, με τους οποίους ρυθμίζεται η χρηματοδοτική διαχείριση των ΝΠΔΔ και ειδικότερα η διοίκηση των εσόδων και εξόδων με την απλογραφική λογιστική τους απεικόνιση.

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο (παρ. 1.5) έγινε η αναφορά ότι, από 1.1.2000 όλα τα Ελληνικά Πανεπιστήμια υποχρεούνται να εφαρμόζουν παράλληλα, εκτός του Απλογραφικού, και το Διπλογραφικό λογιστικό σύστημα (Π.Δ. 205/1998). Επιπλέον, η διερεύνηση της δυνατότητας να παρέχονται αξιόπιστα γενικευμένα ερευνητικά αποτελέσματα (παρ. 2.1.3) απαιτεί την επιλογή ομοιογενών οργανισμών, όπως είναι τα τρία μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια στη χώρα μας.

Πρόκειται για το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΟΠΑ), το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑΜΑ) και το Πανεπιστήμιο Πειραιώς (ΠΑΠΕΙ). Περιλαμβάνουν συνολικά 27 ακαδημαϊκά τμήματα, εκ των οποίων τα 20 είναι κοινά ακαδημαϊκά τμήματα μεταξύ των 2 ή/και των 3 Πανεπιστημίων (Πίνακας 3.3B) και το μάθημα «Χρηματοοικονομική Λογιστική» διδάσκεται στην πλειοψηφία αυτών των τμημάτων.

Κάθε ακαδημαϊκή χρονιά υποδέχονται καθορισμένο αριθμό νέων φοιτητών από το ΥΠΕΠΘ (Πίνακας 3.3B). Παρουσιάζουν δε, ορισμένα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά σχετικά με τον αριθμό του απασχολούμενου προσωπικού (Πίνακας 3.2A) για τη διδασκαλία των μαθημάτων και για τη διοίκηση των Ιδρυμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2Α: Αριθμός προσωπικού στα 3 μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια

Πανεπιστήμια	Συνολικός Αριθμός Καθηγητών	Συνολικός Αριθμός Διοικητικών
ΟΠΑ	253	169
ΠΑΜΑ	253	110
ΠΑΠΕΙ	234	112

Σύμφωνα, λοιπόν, με το Π.Δ. 205/1998, η χρήση 1999 θα ήταν η τελευταία χρήση που θα εφαρμοζόταν **μόνο** το απλογραφικό λογιστικό σύστημα. Κατά την εφαρμογή του για τη σύνταξη της ετήσιας οικονομικής έκθεσης του Οργανισμού (Πανεπιστημίου), κατ' αρχήν στο υπόλοιπο ταμείου της προηγούμενης χρήσεως προστίθενται τα πραγματικά έσοδα της χρήσεως και στη συνέχεια αφαιρούνται τα πραγματικά έξοδα της χρήσεως για να προκύψει το υπόλοιπο ταμείου της χρήσεως.

Τα σχετικά δεδομένα της χρήσεως 1999 για τα 3 Πανεπιστήμια (σε εκατ. δρχ.) είναι τα ακόλουθα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2Β: Απλογραφικά δεδομένα στα 3 μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια

Πανεπιστήμια	Ταμ. υπόλοιπο	+ Έσοδα 1999	- Έξοδα 1999	= Ταμ. Υπόλοιπο 1999
ΟΠΑ	755	2.404	2.007	1.152
ΠΑΜΑ	842	1.183	1.145	880
ΠΑΠΕΙ	394	2.583	2.121	856

Στο απλογραφικό λογιστικό σύστημα, οι τέσσερις προαναφερθέντες παράγοντες (πίνακας 3.2Β), με τον κατάλληλο χειρισμό δημιουργούν τον «ισολογισμό ταμειακής διαχείρισης», όπου οι δύο πρώτοι παράγοντες προστίθενται και μεταφέρονται στην αριστερή πλευρά (Χρέωση/Ενεργητικό) και οι άλλοι δύο παράγοντες προστίθενται και μεταφέρονται στη δεξιά πλευρά (Πίστωση/Παθητικό). Για παράδειγμα, ο σχετικός «ισολογισμός» του ΠΑΠΕΙ απεικονίζεται μέσω της ισότητας: 2.977 εκ.δρχ. = 2.977 εκ.δρχ. Αυτή η διαδικασία αντιστοιχεί με την παρουσίαση των καταχωρήσεων του λογαριασμού «ταμείο», όπου στο λογιστικό βιβλίο «καθολικό» ενημερώνεται (τηρείται) σύμφωνα με το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα.

Για τη χρήση 1999, το Πανεπιστήμιο Πειραιώς (ΠΑ.ΠΕΙ.) επελέγη πιλοτικά (πειραματικά) για την εφαρμογή του Διπλογραφικού συστήματος (Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο ΝΠΔΔ) με προοπτική να εξαπλωθεί η παράλληλη τήρησή του σε όλα τα Πανεπιστήμια της χώρας από τη χρήση 2000. Όμως, πολλά Πανεπιστήμια, μεταξύ των οποίων το Ο.Π.Α. και το ΠΑ.ΜΑ., λόγω πληθώρας προβλημάτων, δεν έχουν εφαρμόσει ακόμη τη συγκεκριμένη υποχρέωση.

Η αλλαγή και ο πιο εκτεταμένος ρόλος της λογιστικής αποσκοπεί για τον Christiaens (1996) στην καταμέτρηση στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων για τον ακαδημαϊκό χώρο, στη βελτίωση της απόδοσης και στη χρηματοοικονομική διοίκηση. Παράλληλα, ο Barton (2000, p. 430) υποστηρίζει ότι η εμπορική λογιστική βάσει των δεδουλευμένων υιοθετείται με την πεποίθηση ότι παρέχει ανώτερη πληροφόρηση στη διοίκηση συγκριτικά με εκείνη που παρέχεται από το δημόσιο λογιστικό (λογιστική της ταμειακής βάσεως).

Αντίθετα, οι Hodges and Mellet (2000, p. 337) διατυπώνουν τις επιφυλάξεις τους ότι η ύπαρξη της ιδέας, προβλέψεις για υποχρεώσεις, η αναπροσαρμογή και η απόσβεση της αξίας των παγίων και η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία αποτελούν συστατικά μιας διαμάχης που έχει προκύψει ως αποτέλεσμα της ανάγκης να προσαρμοσθεί η δραστηριότητα του δημόσιου τομέα σε ένα παρόμοιο πλαίσιο με εκείνο του ιδιωτικού τομέα.

Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή του Διπλογραφικού λογιστικού συστήματος στο ΠΑΠΕΙ και η σύγκριση των δεδομένων του με τα αντίστοιχα του Απλογραφικού λογιστικού συστήματος δείχνει ότι υφίσταται ένα σημαντικό κενό πληροφόρησης προς τρίτους ενδιαφερομένους, εκ μέρους της πλειοψηφίας των ελληνικών Πανεπιστημίων που δεν εφαρμόζουν μέχρι σήμερα την υποχρεωτική τήρηση του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου ΝΠΔΔ. Ενδεικτικά παραθέτονται στον Πίνακα 3.2Γ τα συγκριτικά στοιχεία εσόδων, εξόδων και αθροίσματος της ετήσιας οικονομικής έκθεσης για τις χρήσεις 1999, 2000 του ΠΑΠΕΙ σε δις δρχ.

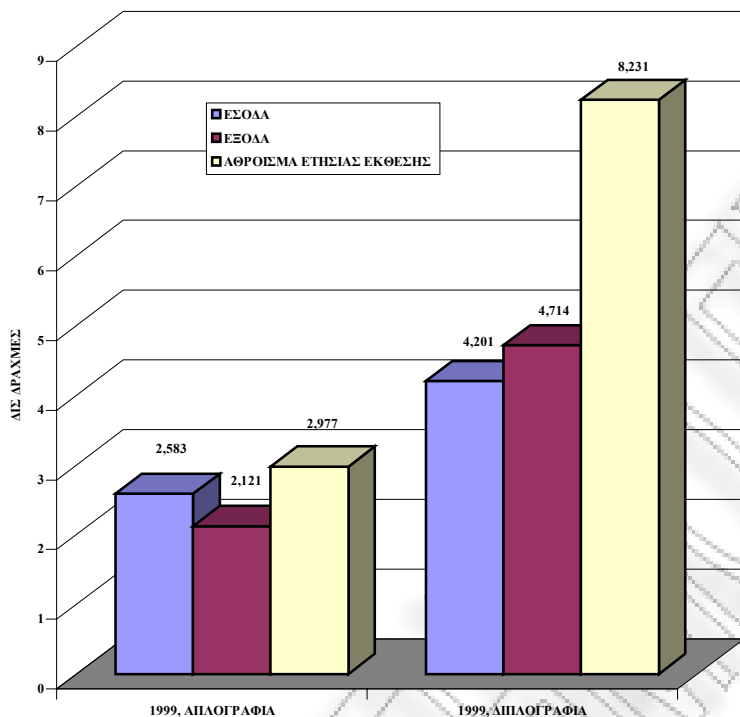
**ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2Γ: Συγκριτικά στοιχεία λογιστικών συστημάτων
ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΟΙΚ.
ΕΚΘΕΣΗΣ**

ΕΤΟΣ/ΣΥΣΤΗΜΑ	ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ	ΕΚΘΕΣΗΣ
1999, Απλογραφία	2,583	2,121	2,977
1999, Διπλογραφία	4,201	4,714	8,231 (*)
2000, Απλογραφία	2,055	2,027	2,911
2000, Διπλογραφία	4,786	4,809	8,134 (*)

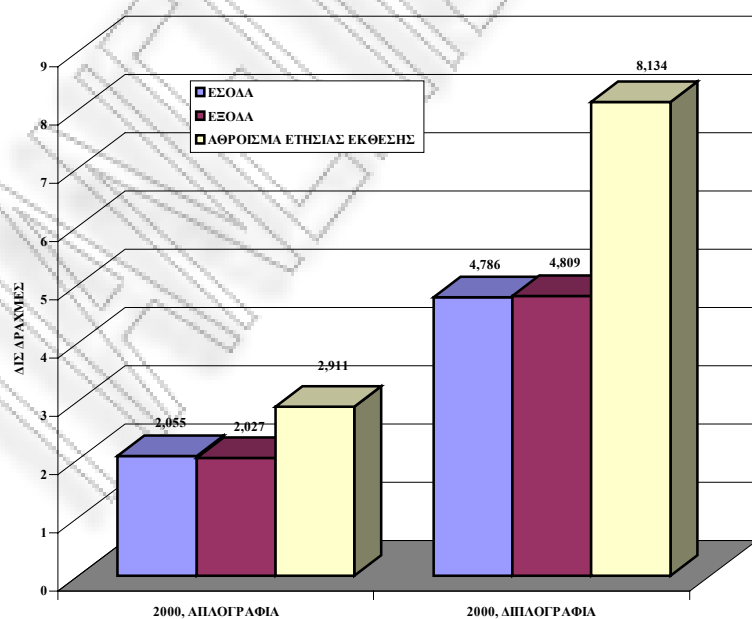
(*) Αθροισμα ισολογισμού

Οι γραφικές παραστάσεις στα Σχήματα 3B και 3Γ εμφανίζουν τα προηγούμενα δεδομένα για τις χρήσεις 1999 και 2000 αντίστοιχα. Καθένα από αυτά τα σχήματα απεικονίζει τα έσοδα, τα έξοδα και τα αθροίσματα των ετήσιων οικονομικών εκθέσεων σύμφωνα με τα δύο λογιστικά συστήματα για τις αντίστοιχες χρήσεις. Το Παράρτημα Ι της διατριβής περιλαμβάνει επίσης τα σχετικά διαγράμματα (pie charts) για όλα τα παραπάνω ποσά, σύμφωνα με τα δύο λογιστικά συστήματα.

ΣΧΗΜΑ 3B:
Έσοδα, έξοδα και άθροισμα ετήσιας έκθεσης ΠΑ.ΠΕΙ.
σύμφωνα με το απλογραφικό
και το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα
Έτος: 1999

ΣΧΗΜΑ 3Γ:
Έσοδα, έξοδα και άθροισμα ετήσιας έκθεσης ΠΑ.ΠΕΙ.
σύμφωνα με το απλογραφικό
και το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα
Έτος: 2000

Παρατηρούμε, λοιπόν, ένα τεράστιο χάσμα (gap) οικονομικού απολογισμού μεταξύ των δύο λογιστικών συστημάτων. Σύμφωνα με το Διπλογραφικό σύστημα το ύψος α) των εσόδων, εξόδων και β) του αθροίσματος των οικονομικών εκθέσεων για τις χρήσεις 1999, 2000 είναι σχεδόν 2,5-3 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του Απλογραφικού συστήματος. Οι θεμελιώδεις διαφορές τους οφείλονται κυρίως στο ότι:

α) Οι μισθοί των τακτικών Καθηγητών και των διοικητικών υπαλλήλων, καθώς και η δωρεάν διάθεση βιβλίων¹ στους φοιτητές προέρχονται από διαφορετικούς προϋπολογισμούς και δεν καταχωρούνται στο Απλογραφικό σύστημα των Πανεπιστημίων, αφού δεν περιλαμβάνονται στις άμεσες ταμειακές συναλλαγές τους.

β) Η οικονομική έκθεση «ισολογισμός (ισοζύγιο) ταμειακής διαχείρισης» του Απλογραφικού συστήματος δεν περιλαμβάνει τα αποθέματα, τις απαιτήσεις, τα πάγια και τις υποχρεώσεις της οικονομικής έκθεσης «ισολογισμός» του αντίστοιχου Διπλογραφικού συστήματος.

3.3 Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο ΝΠΔΔ (Διπλογραφία)

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο της παρούσας διατριβής αναφέρθηκε ότι κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980 μια σειρά αλλαγών επέδρασε στην πρακτική της Διοικητικής Λογιστικής (παρ. 1.3) και του Ελέγχου (Management Accounting and Control - MAC). Κατά την άποψη των Ferreira, Merchant (1992, p. 3), αυτές οι αλλαγές οδήγησαν ορισμένους διαπρεπείς ακαδημαϊκούς της Λογιστικής (Horwood 1983, R. Kaplan 1983,1984) να ζητούν μεγαλύτερη χρήση των μεθόδων έρευνας πεδίου (παρ. 2.1.4).

Ο Horwood (1983, p. 289) είχε παρατηρήσει ότι, περιέργως, θεωρητικοί από διαφορετικά κοινωνικά επιστημονικά πεδία, έχουν αρχίσει, επίσης, να προσελκύονται από τις εξελίξεις που υποκρύπτουν την αναπτυσσόμενη σημαντικότητα της εφαρμοσμένης λογιστικής και τους ρόλους που μπορεί να διαδραματίζει με την εμφάνιση σύγχρονων θεσμικών σχημάτων (π.χ. δημοσίων οργανισμών). Εκτιμούσε ότι υπάρχει τώρα μια αναπτυσσόμενη αναγνώριση για την ανάγκη μετακίνησης πέρα από τις περιοριστικές, στατικές και συχνά πρακτικές υποθέσεις που έχουν χαρακτηρίσει τα σχήματα του παρελθόντος από μια αβέβαιη ανάλυση. Κατέληγε δε, με την επισήμανση (1983, p. 302) ότι υπάρχει μια πολύ πραγματική ανάγκη για θεωρητικά ενημερωμένες μελέτες τόσο για τη χρήση, όσο και για το σχεδιασμό των λογιστικών συστημάτων.

¹ Η δωρεάν διάθεση βιβλίων στους φοιτητές κοστολογείται στην παρούσα μελέτη, αλλά το πρόβλημα της μη καταχώρησής τους παρουσιάζεται ακόμη στα διπλογραφικά δεδομένα του ΠΑ.ΠΕΙ.

Ο ρόλος του Συστήματος Λογιστικής πληροφόρησης - Accounting Information System (AIS) - σε έναν οργανισμό, όπως το Πανεπιστήμιο αναλύεται από τους Ezzamel, Bourn (1990, p. 423) και αποκαλύπτονται μερικές ενδιαφέρουσες ερμηνείες σχετικά με την επιρροή της λογιστικής ορολογίας και το βαθμό γοήτρου και εκτίμησης στο οποίο το AIS και τα μέλη του Πανεπιστημίου θα μπορούσαν να παραμείνουν. Σε περιόδους που χαρακτηρίζονται από χαμηλή αβεβαιότητα, ο ρόλος του AIS υποβαθμίζεται στις βασικές λειτουργίες οι οποίες αποκτούν περιορισμένο ενδιαφέρον. Σε περιόδους, όμως, μεγαλύτερης αβεβαιότητας, ειδικά, όταν συνοδεύονται με σημαντική μείωση πόρων, η λογιστική ορολογία γίνεται ένα σπουδαίο θέμα συζήτησης. Επιπλέον, αυτή η κατάσταση δημιουργεί ένα πραγματικό ενδεχόμενο για το AIS να αναπτύξει το γοήτρο και τη δύναμή του.

Σε συνθήκες που χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα και αμφιβολία, συμφωνεί και ο Horwood (1983, p. 292) ότι η λογιστική έχει τη δυνατότητα να παρέχει τον τύπο της πληροφόρησης που μπορεί να διευκολύνει τη λήψη διοικητικής απόφασης. Μερικές φορές βλέποντας πως οι λογιστικές του παρόντος αντανakλούν στις κρίσεις του παρελθόντος, η εφαρμοσμένη λογιστική αναγνωρίζει την ανάγκη για νέες γνώσεις, του πώς εμφανίζονται τα λογιστικά συστήματα στην πράξη μάλλον παρά στη θεωρία και τις δυνατότητες που προσφέρουν στη λήψη διοικητικής απόφασης.

Στη διαπίστωση ότι ένας αριθμός απόψεων του περιβάλλοντος της Λογιστικής έχει ακόμη ανοικτά θέματα καταλήγει ο Beaver (1989, p. 193). Ένα θέμα είναι η αποτελεσματικότητα της δεδουλευμένης λογιστικής, που βρίσκεται στην καρδιά της χρηματοοικονομικής λογιστικής, όπως είναι πρόσφατα διαρθρωμένη. Ένα άλλο θέμα είναι η αποτελεσματικότητα ρύθμισης στη γνωστοποίηση χρηματοοικονομικών εκθέσεων, που είναι ένα κύριο συστατικό στο περιβάλλον των χρηματοοικονομικών εκθέσεων. Κατά μία έννοια, αυτή η αβεβαιότητα μπορεί να δείχνει απογοήτευση, κατά άλλη έννοια, όμως, παρέχει μια ευκαιρία για πρόοδο.

Στην περίπτωση των Οικονομικών Πανεπιστημίων, που συνδέονται άμεσα με την αντιμετώπιση οργανωτικών και οικονομικών θεμάτων του ευρύτερου κοινωνικού τους χώρου, η εφαρμογή της απλογραφίας (ταμειακές συναλλαγές) παράλληλα με τη διπλογραφία (δεδουλευμένη λογιστική) παρέχει την ευκαιρία κατάρτισης - γνωστοποίησης των χρηματοοικονομικών τους εκθέσεων.

Ο Horwood (1983, p. 295) επιλέγει και αναφέρει ότι τόσο ο Meyer (1983), όσο και ο Cooper (1983) τονίζουν πόσο σημαντικό είναι για τη λογιστική έρευνα να αναγνωρίζει την ευρύτερη κοινωνική φύση του τεχνικού και του οργανωτικού κόσμου που μπορεί μερικώς να δημιουργεί. Μας ζητούν να αναλύουμε πολύ πιο συνειδητά και συστηματικά από ό,τι στο παρελθόν, τους κοινωνικούς, τους θεσμικούς και ιδεολογικούς παράγοντες που εμπλέκονται στην εμφάνιση ορισμένων εννοιών τεχνικής και λογικής και τις συνέπειες

που έχουν στην οργανωτική και κοινωνική λειτουργία. Στη συνέχεια, ο Horwood (1983, p. 296) συσχετίζει τα προηγούμενα με τις απόψεις των Mirvis and Lawler (1983), οι οποίοι από την άλλη πλευρά, τουλάχιστον αρχίζουν να ερευνούν μέσα στις ευρύτερες οργανωτικές δυνάμεις που θα μπορούσαν να εμπλέκονται στην αντίσταση της παλιάς οργανωτικής μορφής, την οποία αρχικά προσπάθησαν να αναμορφώσουν - την ίδια ακριβώς αντίσταση που παρείχε τη βάση για τα γενικότερα ερωτηματικά και του Meyer και του Cooper. Ευρύτερες κοινωνικές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων εκείνων που παρέχονται από τα ΝΠΔΔ, τα μέσα επικοινωνίας και τα επαγγελματικά σωματεία λογιστών, θα μπορούσαν για τον Horwood (1983, p. 301), επίσης, να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στην εδραίωση μιας άποψης και για την επικρατούσα τεχνική της εφαρμοσμένης λογιστικής και για εκείνες τις διοικητικές πρακτικές οι οποίες θεωρούνται θεμιτές και κατάλληλες.

Στην πραγματικότητα, η ίδια η φύση της Λογιστικής είναι κατάλληλη, για τους Lukka, Kasanen (1995, p. 74), να παράγει γενικεύσεις. Για παράδειγμα, στη Χρηματοοικονομική Λογιστική ο κανονισμός δημιουργίας επαγγελματικών σωματείων (όπως το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής στις ΗΠΑ - FASB ή το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων - IASB διεθνώς) παίζει ένα σημαντικό ρόλο στη δημιουργία καταστάσεων, στις οποίες οι επιχειρήσεις ξεχωριστά είτε πείθονται, είτε εξαναγκάζονται να ευθυγραμμιστούν με τις άλλες. Από την άλλη πλευρά, στη Διοικητική Λογιστική υπάρχει ένας αριθμός ελέγχων που επηρεάζουν ταυτόχρονα τη λογιστική συμπεριφορά, περιλαμβανομένων των ελέγχων σε κοινωνικά, διοικητικά, ομαδικά και ατομικά επίπεδα (Dalton, Lawrence, 1971; Horwood, 1974). Συχνά αυτοί οι έλεγχοι είναι πολιτιστικοί εκ φύσεως, οδηγώντας σε λογιστική συμπεριφορά, με την οποία μπορεί να βρεθούν κανονικότητες σε ορισμένα τμήματα χρόνου και χώρου.

Οι Lukka, Kasanen, ως προς τη διάσταση του χώρου, αναφέρουν τους Bromwich, Bhimani (1994), οι οποίοι παρατηρούν ότι η τρέχουσα έντονη συζήτηση στην Ιαπωνική Διοικητική Λογιστική συγκρίνεται με εκείνη της Δύσης και μας προσφέρει καλά παραδείγματα δομικών παραγόντων που φαίνονται να οδηγούν τις λογιστικές πρακτικές με διαφορετικές κατευθύνσεις σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου.

Οι Bradshaw, Holmberg (1993, p. 12), στην εργασία τους «Κατανομή κόστους στην Ανώτατη Εκπαίδευση» σημειώνουν ότι το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα μέσω της μηχανοργάνωσης χρησιμοποιεί τεχνολογικά τις σχετικές βάσεις δεδομένων, με τέτοιο ευέλικτο τρόπο που δείχνει ότι σχεδόν τα πάντα είναι εφικτά. Εν συντομία, μας επιτρέπει την κατανομή όλων των ειδών κόστους, βασικών γενικών εξόδων, κέντρων κόστους λειτουργικών προϋπολογισμών ή άμεσου κόστους τμημάτων, πάνω στη συνολική έκταση των δραστηριοτήτων μας, με αποτέλεσμα ένα πραγματικά αναλωθέν κόστος ανά φοιτητή για κάθε έτος και για κάθε τμήμα.

Για παράδειγμα, η εφαρμογή του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος από το ΠΑΠΕΙ τροφοδοτείται με τα **συμβατικά** δεδομένα που χρησιμοποιούνται στον Πίνακα 3.3Α (συνολικό κόστος, **συνολικός** αριθμός φοιτητών) και μπορεί να δείξει το κόστος ανά φοιτητή για το έτος 2004, εκφρασμένο σε ευρώ για τα εννέα ακαδημαϊκά τμήματά του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3Α: Συνολικά δεδομένα και κόστος ανά φοιτητή στο ΠΑ.ΠΕΙ.

Ακαδημαϊκά Τμήματα ΠΑΠΕΙ	Συνολικό Κόστος	Συν. Αριθμός Φοιτητών	Κόστος ανά φοιτητή
Οικονομικό	3.233.386,23	4.051	798,17
Διοίκηση Επιχειρήσεων	4.845.868,48	6.962	696,05
Στατιστικό	1.962.493,24	2.188	896,93
Χρημ. & Τραπεζικής Διοικ.	1.272.508,08	1.130	1.126,11
Βιομηχανικής Διοίκησης	1.207.139,75	740	1.631,27
Ναυτιλιακών Σπουδών	1.751.883,88	1.436	1.219,97
Πληροφορικής	1.311.299,57	816	1.606,98
Διδακτικής της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημάτων	1.010.082,10	839	1.203,91
Διεθνών & Ευρωπ. Σπουδών	895.748,68	817	1.096,39
Σύνολα/μ.ο. ανά φοιτητή	17.490.410,02	18.979	921,57

Σύμφωνα με τον Πίνακα 3.1Ε το κόστος ανά φοιτητή για το 2000 στην Ελλάδα είναι δύομισι φορές χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των 15 χωρών της ΕΕ. Σε περίπτωση που ο πίνακας 3.1Ε συνταχθεί πάλι στο μέλλον από την Eurostat, με τέτοιο τρόπο ώστε να δείχνει το κόστος ανά **ενεργό** φοιτητή για **κάθε** ακαδημαϊκό τμήμα Πανεπιστημίου, οι Paradeas et al. (2002) εκτιμούν ότι τα σχετικά δεδομένα θα είναι διαφορετικά και θα αποτελούν πλέον μια χρήσιμη πηγή πληροφόρησης για τη Διοίκηση των Πανεπιστημίων.

Γενικώς, στα ελληνικά Πανεπιστήμια ο αποτελεσματικός έλεγχος εξαρτάται σημαντικά από την αποτελεσματική μέτρηση. Τα λεπτομερώς παρεχόμενα δεδομένα από τις αναφορές λογαριασμών και οι μετρήσεις των αθροισμάτων σύμφωνα με το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα, μέσω της χρήσης μηχανογραφικών συστημάτων, παρακινούν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη σε πρωτοβουλίες για βελτιωμένη απόδοση και αποτελεσματικότητα.

Προφανώς, η εφαρμογή ενός διπλογραφικού λογιστικού συστήματος δεν θα επιλύσει τα προβλήματα των ελληνικών Πανεπιστημίων, αλλά η αυξημένη ποσότητα και συγκρισιμότητα πληροφόρησης που μπορεί να παρέχεται με τη Λογιστική βάσει δραστηριοτήτων μπορεί να βοηθήσει τη Διοίκηση του δημόσιου τομέα με τον ίδιο τρόπο που βοηθάει εκείνη του ιδιωτικού τομέα. Αυτή τη διαπίστωση συμμερίζονται και οι Lapsley, Wright (2004, p. 373), που σημειώνουν ότι η σχετική βιβλιογραφία και οι τεχνικές διαδικασίες του ιδιωτικού τομέα συνέβαλαν στην κατανόηση και στην εξάπλωση των διοικητικών καινοτομιών και στο ιδιόμορφο περιβάλλον του δημόσιου τομέα.

Για παράδειγμα, ο πίνακας 3.3B απεικονίζει τον αριθμό των νεοεισερχόμενων φοιτητών που υποδέχονται τα τρία μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια για τη χρονιά 2006. Η Διοίκηση του δημόσιου τομέα (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, ΥΠΕΠΘ) πρέπει να λάβει σωστές αποφάσεις σχετικά με τους μισθούς του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού, τη διανομή συγγραμμάτων, τη σίτιση και στέγαση των φοιτητών κ.λπ. για τέσσερα τουλάχιστον χρόνια. Πρόκειται για αποφάσεις ιδιαίτερα σημαντικές, αν ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι στην Ελλάδα το 21% των διδασκομένων φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μ.ο. των 15 χωρών της Ε.Ε., που φθάνει το 15% (Eurostat, 2002, p. 99).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3B: Αριθμός νεοεισερχομένων στα 3 μεγάλα Οικονομικά Πανεπιστήμια

Ακαδημαϊκά Τμήματα	Πανεπιστήμια		
	ΟΠΑ	ΠΑΜΑ	ΠΑΠΕΙ
Οικονομικό	210	240	260
Διοίκηση Επιχειρήσεων	260	230	280
Στατιστικό	75		190
Πληροφορικής	205	130	160
Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	125	135	175
Μάρκετινγκ	130	60	
Χρηματοοικονομικής και Λογιστικής	210	140	
Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	150	60	
Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής		60	
Βαλκανικών, Σλαβικών & Ανατολικών (Oriental) Σπουδών		60	
Μουσικής, Επιστήμης και Τέχνης		45	
Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής			140
Βιομηχανικής Διοίκησης & Τεχνολογίας			105
Ναυτιλιακών Σπουδών			165
Διδακτική της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημ.			190
Συνολικός αριθμός πρωτοετών 2006	1.365	1.160	1.665
Αριθμός Τμημάτων	8	10	9

Η εφαρμογή του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος σε όλα τα ελληνικά Πανεπιστήμια θα είναι ένα **πρώτο θετικό βήμα** προς την κατεύθυνση της συγκρισιμότητας των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Στο μέλλον, εκτιμάται ότι αυτό το σύστημα μπορεί να αποτελέσει τη βάση ενός κατάλληλου κοστολογικού συστήματος για μια περισσότερο αποτελεσματική διοίκηση και για μια διαδικασία περισσότερο εύστοχης λήψης αποφάσεων εκ μέρους του δημόσιου τομέα.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Π.Δ.205/1998 (παρ.3.3.100):

1. Η οικονομική διαχείριση των Ν.Π.Δ.Δ. διενεργείται, παρακολουθείται και ελέγχεται με βάση την ισχύουσα για το Δημόσιο Λογιστικό νομοθεσία. Τα οικονομικά μεγέθη της διαχείρισης των Ν.Π.Δ.Δ. αποτυπώνονται με την απλογραφική

- μέθοδο προϋπολογιστικώς στον προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων και απολογιστικώς στον απολογισμό εσόδων και εξόδων.
2. Οι έννοιες των εσόδων και των εξόδων, στον προϋπολογισμό και στον απολογισμό των Ν.Π.Δ.Δ., είναι ευρύτερες αυτών που δέχεται η λογιστική και στην ουσία ταυτίζονται με τις έννοιες των εισπράξεων και των πληρωμών, αντίστοιχα.
 3. Είναι γνωστό ότι η απεικόνιση του προϋπολογισμού, της εκτελέσεως αυτού και του απολογισμού ενός Ν.Π.Δ.Δ. με την απλογραφική λογιστική μέθοδο διαλαμβάνει κινδύνους παραλείψεων και λαθών, ενώ η διπλογραφική λογιστική μέθοδος εξασφαλίζει την αξιοπιστία των αριθμητικών δεδομένων.
 4. Η εφαρμογή της διπλογραφικής λογιστικής μεθόδου, μέσα σε ένα σύστημα λογαριασμών τάξεως, εξασφαλίζει ορθότερη, πληρέστερη και αξιόπιστη απεικόνιση του προϋπολογισμού, των μεταβολών του, της εκτελέσεώς του και του απολογισμού κάθε Ν.Π.Δ.Δ.
 5. Το ζεύγος των λογαριασμών τάξεως 02 (χρεωστικοί) και 06 (πιστωτικοί) αποτελούν το σύστημα των λογαριασμών του Δημόσιου Λογιστικού, που με την εφαρμογή της διπλογραφικής λογιστικής μεθόδου, εξασφαλίζει την απεικόνιση του προϋπολογισμού, την παρακολούθηση των μεταβολών και της εκτέλεσης αυτού, ως και του απολογισμού κάθε Ν.Π.Δ.Δ.

Με βάση τους κωδικούς και τους τίτλους του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Ν.Π.Δ.Δ., οι συγκεκριμένοι λογαριασμοί τάξεως (02 κα 06) παρουσιάζουν τις παρακάτω δυνατότητες, ανά ζεύγη δευτεροβάθμιων λογαριασμών:

Χρεωστικοί λογαριασμοί τάξεως

02.00	Προϋπολογισμός εξόδων
02.05	Πλεόνασμα προϋπολογισμού
02.10	Εκτέλεση προϋπολογισμού εξόδων
02.20	Μεταβιβασθείσες πιστώσεις
02.21	Αναληφθείσες υποχρεώσεις (Δεσμεύσεις πιστώσεων)
02.29	Προπληρωμές
02.30	Ενταλματοποιηθείσες δαπάνες (προαιρετικός)
02.31	Απολογισμός εξόδων (πραγματοποιηθέντα έξοδα)
02.40	Πλεόνασμα Απολογισμού

Πιστωτικοί λογαριασμοί τάξεως

06.00	Προϋπολογισμός εσόδων
06.05	Έλλειμμα προϋπολογισμού
06.10	Εκτέλεση προϋπολογισμού εσόδων
06.21	Βεβαιωθέντα έσοδα
06.31	Απολογισμός εσόδων (εισπραχθέντα έσοδα)
06.40	Έλλειμμα Απολογισμού

Από τη συλλειτουργία του Δημόσιου Λογιστικού (ΔΛ) και της Γενικής Λογιστικής (ΓΛ), οι Βενιέρης, Κοέν (2000, σ.884) συμπεραίνουν ότι:

1. Η βάση της συλλειτουργίας των δύο συστημάτων, του ΔΛ και της ΓΛ, είναι το ΔΛ, στο οποίο πρέπει να παρακολουθηθούν περισσότερες κινήσεις λογαριασμών από ό,τι στη ΓΛ κατά τη διάρκεια της χρήσης^(*).
2. Ορισμένα στάδια της εκτέλεσης του τακτικού προϋπολογισμού ενός ΝΠΔΔ ενημερώνουν άλλοτε μόνο τους λογαριασμούς του ΔΛ και άλλοτε τους λογαριασμούς και των δύο συστημάτων.
3. Μέσω της εσωλογοιστικής παρακολούθησης του ΔΛ, τα ΝΠΔΔ έχουν μια πλήρη εικόνα της κατάστασης στην οποία βρίσκονται τα εντάλματά τους, γεγονός που τους επιτρέπει, μεταξύ άλλων, τη διενέργεια ορθολογικού ταμειακού προγραμματισμού και την ικανοποίηση των πιστωτών με σειρά προτεραιότητας.

Έχουν, όμως, προκύψει προβληματισμοί αναφορικά με την αποτελεσματικότητα παρακολούθησης του Δημόσιου Λογιστικού βάσει του ΠΔ 205/1998. Οι Ζωργιός κ.α. (2003, σ.1290), σημειώνουν ότι η λογιστική παρακολούθηση του προϋπολογισμού των φορέων του Δημοσίου, όπως υπαγορεύεται από το ΠΔ 205/1998, παρουσιάζει τα εξής μειονεκτήματα:

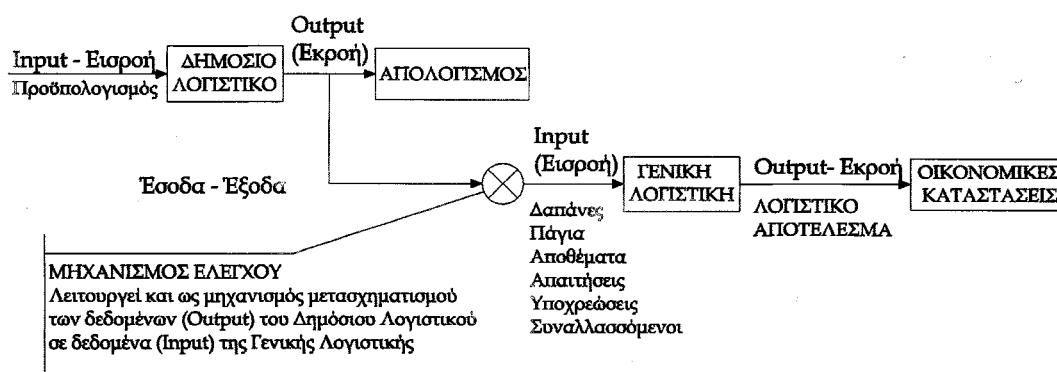
- Αδυναμία εσωλογοιστικής πληροφόρησης από λογαριασμούς ανωτέρου βαθμού του Δημόσιου Λογιστικού
- Μακροσκελής ανάπτυξη των κωδικών λογαριασμών στη ομάδα 0 και ανομοιογένεια σε σχέση με τους Λογαριασμούς της Γενικής Λογιστικής σε περίπτωση που απαιτείται πρόσθετη πληροφόρηση
- Απουσία ενός καθοδηγητικού - υποστηρικτικού πλαισίου για την αντιστοίχιση των λογαριασμών Γενικής Λογιστικής και Δημόσιου Λογιστικού και την εφαρμογή της διπλογραφικής μεθόδου, γενικότερα.

Για την αντιμετώπιση ανάλογων προβλημάτων οι Ζωργιός κ.α. (2003, σ.1293) προτείνουν ένα πλαίσιο, στο οποίο εφαρμόζονται οι αρχές της Συστημικής Θεωρίας (Σχήμα 3Δ) και το Δημόσιο Λογιστικό, οργανώνεται σε ένα ανεξάρτητο πληροφοριακό σύστημα με αυτοτελείς κανόνες λειτουργίας, δομή και οργάνωση που επιτρέπουν την τήρηση της ιεραρχίας των λογαριασμών και διευκολύνουν την εσωλογοιστική συγκέντρωση της λογιστικής πληροφορίας. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή κάθε λογιστικό κύκλωμα αποτελεί ένα ανεξάρτητο πληροφοριακό σύστημα, το οποίο επικοινωνεί με τα υπόλοιπα ανταλλάσσοντας πληροφοριακά δεδομένα μέσω των διακινούμενων παραστατικών που είναι απαραίτητα και κατάλληλα για την ενημέρωσή του κατά περίπτωση.

^(*) Ωστόσο, στο τέλος της χρήσης γίνονται αρκετές εγγραφές στη ΓΛ (π.χ. λογισμός αποσβέσεων, προβλέψεων, υπολογισμός αποτελεσμάτων κ.λπ.), που δεν ενημερώνουν το ΔΛ.

ΣΧΗΜΑ 3Δ

Διαγραμματική απεικόνιση της ροής πληροφοριακών δεδομένων μεταξύ των κυκλωμάτων του Δημόσιου Λογιστικού και της Γενικής Λογιστικής με βάση τη Συστημική Θεωρία (Systems Theory) στο πλαίσιο του Π.Δ. 205/98.

Ο Βενιέρης (1998, σ. 469) είχε επισημάνει ότι σε διεθνές επίπεδο, η μόνη χώρα που έχει προχωρήσει στην ανάπτυξη των λογιστικών προτύπων για την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων του Δημοσίου Τομέα, τόσο σε επίπεδο κυβέρνησης, όσο και σε τοπικό κυβερνητικό επίπεδο, είναι οι ΗΠΑ. Αυτό έχει πραγματοποιηθεί μέσω της δημιουργίας ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού, του GASB (Governmental Accounting Standards Board), ο οποίος ιδρύθηκε το 1984.

Αυτό το Συμβούλιο Κυβερνητικών Λογιστικών Προτύπων (Διατύπωση αρχών GASB, αριθμός 1, παρ.17) έχει σημειώσει πέντε χαρακτηριστικά των κυβερνητικών οργανισμών που επηρεάζουν τους στόχους γνωστοποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων:

1. Οι φορολογούμενοι είναι ακούσιοι προμηθευτές των πόρων,
2. το ποσό των φόρων που καταβάλλεται σπάνια έχει μια άμεση σχέση με τις υπηρεσίες που λαμβάνονται,
3. καμία σχέση «ανταλλαγής» δεν υπάρχει μεταξύ των υπηρεσιών που ανταποδίδονται και των πόρων που παρέχονται,
4. οι κυβερνήσεις μονοπωλούν συχνά ορισμένες υπηρεσίες και
5. είναι δύσκολο να μετρηθούν η βέλτιστη ποσότητα ή ποιότητα της υπηρεσίας.

Όσον αφορά στη συζήτηση των γενικά αποδεκτών αρχών της λογιστικής και πως τα δεδομένα που παρέχονται από τη χρήση τους δεν είναι μια ακριβής μέτρηση της λειτουργικής απόδοσης, ο Hicks (1999) καταλήγει ότι οποιαδήποτε λογιστικά δεδομένα που αναπτύσσονται με τις Γενικώς Παραδεκτές Λογιστικές Αρχές/Πρακτικές (Generally Accepted Accounting Principles (USA)/Practices (UK) – GAAP) και που χρησιμοποιούνται για την καθημερινή και τη στρατηγική λήψη αποφάσεων θα πρέπει να ξεχωρίσουν τις ανακρίβειες που διαστρεβλώνουν τη δραστηριότητα, πριν διεξαχθεί μια ανάλυση.

Σε όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις χωρών-μελών της Ε.Ε. είναι υποχρεωτική από το 2005 η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ)-International Accounting Standards (IAS). Στα ΝΠΔΔ, μετά την υποχρεωτική εφαρμογή του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος, αναμένεται και η μεσοπρόθεσμη εφαρμογή των ΔΛΠ (IAS).

Σύμφωνα με το IAS 20 «Λογιστική των Κρατικών Επιχορηγήσεων και Γνωστοποίηση της Κρατικής Υποστήριξης», κρατική επιχορήγηση είναι ενίσχυση που παρέχεται από το κράτος με τη μορφή μεταβίβασης πόρων σε μια επιχείρηση, σε ανταπόδοση του ότι αυτή έχει τηρήσει ή πρόκειται να τηρήσει ορισμένους όρους που σχετίζονται με τη λειτουργία της. Δεν περιλαμβάνονται στην έννοια αυτή οι κρατικές ενισχύσεις που, λόγω της μορφής τους, δεν είναι επιδεκτικές αποτιμήσεως, καθώς και οι συναλλαγές με το Δημόσιο για τις οποίες δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός από τις συνήθεις συναλλαγές της επιχείρησης.

Για τα ελληνικά Πανεπιστήμια, η κρατική επιχορήγηση αποτελεί τακτικό έσοδο για τη συνήθη δραστηριότητά τους (ordinary activity). Όμως, για την καταχώρηση της επιχορήγησης στα βιβλία, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Σακέλλης (2002, σ. 199), τίθεται ως προϋπόθεση όχι μόνο η ύπαρξη εύλογης βεβαιότητας ότι η επιχορήγηση θα εισπραχθεί, αλλά και η βεβαιότητα ότι η επιχείρηση θα συμμορφωθεί με τους όρους που το κράτος θέτει για τη χορήγηση της επιχορήγησης.

Αυτή η προϋπόθεση μπορεί να συνδεθεί μελλοντικά με την έννοια «accountability» (παρ. 1.1) και την κατάλληλη προσαρμογή του λογαριασμού **74 «Έσοδα από επιχορηγήσεις»** του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου (ΚΛΣ) των ΝΠΔΔ. Σε αυτόν καταχωρούνται οι επιχορηγήσεις που προέρχονται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Κράτους ή από Προϋπολογισμό άλλων ΝΠΔΔ, Οργανισμών, Ιδρυμάτων, ΝΠΙΔ, ή ειδικών λογαριασμών, όπως επίσης και από ξένα κράτη ή οργανισμούς της αλλοδαπής. Αυτές οι επιχορηγήσεις που καταχωρούνται στο λογαριασμό 74 οπωσδήποτε δε χορηγούνται στο ΝΠΔΔ για την πραγματοποίηση επενδύσεων, αλλά για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών, ή για την κάλυψη εξόδων κοινωνικής πρόνοιας, εκπαιδεύσεως και άλλων συναφών σκοπών.

Με δεδομένο ότι στο IAS 20 η επιχορήγηση θεωρείται ως ανόργανο έσοδο (extraordinary item) και στο ΚΛΣ ΝΠΔΔ (λογ. 74) θεωρείται ως οργανικό έσοδο, κρίνεται αναγκαία στο μέλλον η ιδιαίτερη αντιμετώπιση αυτής της διαφοράς στα πλαίσια του δημόσιου χαρακτήρα των Πανεπιστημίων.

Η Κεντρική Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου για τη διοίκηση των ΝΠΔΔ βρίσκεται στο κέντρο μιας διαδικασίας αλλαγών από τη λογιστική επιταμειακής βάσεως στη λογιστική των δεδουλευμένων και από το επίκεντρο των εισροών σε εκείνο των εκροών και των αποτελεσμάτων. Ο Likierman (2000, p. 253) σε σχετικό άρθρο του, εκθέτει μερικούς από τους προβληματισμούς οι οποίοι έχουν εκφραστεί σχετικά με τις επιπλοκές που θα επιφέρουν οι αλλαγές στη λήψη αποφάσεων και εξετάζει τα θέματα που υποκρύπτονται σε αυτές.

Παράλληλα, για το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Μονάχου και του HIS GmbH (Hochschul - Informations - System) υπάρχουν διαφορετικά προγράμματα για να αναπτύξουν τα κατάλληλα συστήματα λογισμικού, ώστε να υλοποιηθεί ένα ιδιαίτερο λογιστικό σύστημα για το Πανεπιστήμιο. Αυτά τα λογισμικά συστήματα είναι απαραίτητα για την τήρηση των βιβλίων, για τα συστήματα χρηματοοικονομικής λογιστικής, για την ενότητα «κόστος/έξοδα» και για τη λογιστική βάσει δραστηριοτήτων. Αυτές οι επισημάνσεις γίνονται από τον Küpper (2003, p. 87, 88) για τα Πανεπιστήμια στη Γερμανία και καταλήγει ότι υπάρχει μια καλή ευκαιρία να ξεκινήσει ένα λογιστικό σύστημα για τα Πανεπιστήμια, το οποίο θα αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για τη Διοίκηση των Πανεπιστημίων με έναν αποτελεσματικό τρόπο.

Τέλος, για την Ελλάδα έχει αναφερθεί (παρ. 3.1) ότι κατέχει την τελευταία θέση στην ΕΕ σχετικά με τη χρηματοδότηση της Παιδείας σε όλα τα επίπεδα, όπως π.χ. στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Πίνακες 3.1Α-3.1Δ). Επιπλέον, η Διοίκηση του Δημόσιου Τομέα δε διαθέτει την αναγκαία χρηματοοικονομική πληροφόρηση για να κατανείμει αυτά τα πολύ περιορισμένα κεφάλαια με έναν αποτελεσματικό τρόπο, γεγονός που καθιστά επιτακτική την επέκταση ενός διπλογραφικού λογιστικού συστήματος σε όλα τα ελληνικά Πανεπιστήμια.

3.4 Εκθέσεις Ελεγκτικού Συνεδρίου

Το Ελεγκτικό Συνέδριο αποτελεί την Ανώτατη Ελεγκτική Αρχή της Οικονομικής Διοικήσεως και συγχρόνως το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο για το δικαστικό έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης του Κράτους. Στη Γαλλία ονομάζεται «Δικαστήριο των Λογαριασμών», ενώ στη χώρα μας η ονομασία του οφείλεται στο γεγονός ότι ευθύς εξαρχής η αρμοδιότητά του συνίστατο κατά βάση στην άσκηση ελέγχου διαχείρισης του δημοσίου χρήματος και ο Θέμελης (1983, σ. 9) αναφέρει την άποψη του καθηγητή Μιχαήλ Στασινόπουλου, ότι θα μπορούσε να ονομάζεται ορθότερα «Ανώτατο Δημοσιονομικό Δικαστήριο». Το Ελεγκτικό Συνέδριο ασκεί σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 98) το δικαστικό έλεγχο της δημόσιας διαχείρισης και της διαχείρισης των Ο.Τ.Α. και των άλλων Ν.Π.Δ.Δ. (όπως είναι τα Πανεπιστήμια). Με τις ετήσιες εκθέσεις του επισημαίνει ενδεικτικά τις κυριότερες παραλείψεις, αδυναμίες ή παραβάσεις που σημειώνονται κάθε οικονομικό έτος στην οικονομική νομοθεσία και τις ανωμαλίες που διαπιστώνονται στον τομέα των δαπανών των εν λόγω διαχειρίσεων με σκοπό την αποφυγή επανάληψής τους στο μέλλον, για την περιφρούρηση του δημοσίου χρήματος και της σπατάλης των οικονομικών πόρων του Δημοσίου. Επίσης, προτείνει νομοθετικά και διοικητικά μέτρα, τα οποία κρίνει σκόπιμα για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της δημοσιονομικής οργάνωσης και διαχείρισης.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο αποτελεί τον μακροβιότερο δημόσιο οργανισμό της χώρας (έτος ιδρύσεως 1833) και στις ετήσιες εκθέσεις του διευκρινίζει (2003, σ. 261) ότι η αναφορά που γίνεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις δεν αποσκοπεί στη διατύπωση ψόγου, ούτε στην έκφραση μομφής κατά των υπηρεσιών που τις ενήργησαν, αλλά για να δώσει σε αυτές μεν την αφορμή καρποφόρου προβληματισμού για τη μη επανάληψη στο μέλλον λανθασμένων ενεργειών, στις δε λοιπές υπηρεσίες την ευκαιρία και τη δυνατότητα να αποφύγουν παρόμοια λάθη.

Για παράδειγμα, παρατηρεί (1991, σ. 96) ότι κατά την κατάρτιση των προϋπολογισμών των Πανεπιστημίων δεν γίνεται ορθή εκτίμηση των πραγματικών αναγκών των νομικών αυτών προσώπων, με αποτέλεσμα μεγάλα τμήματα πιστώσεων να παραμένουν αδιάθετα και ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις πιστώσεων (αριστερή πλευρά πίνακα 3.4).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4

Ενδεικτικές παρατηρήσεις Ελεγκτικού Συνεδρίου

ΧΡΗΣΗ	ΑΔΙΑΘΕΤΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	ΥΠΕΡΒΑΣΕΙΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΕΡΓΩΝ	
1989	ΑΠΘ	193.370.258 ΠΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΒΣΘ)	1.102.242.000
1989	ΑΠΘ	147.302.452 ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	77.000.000
1989	ΠΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΒΣΘ)	31.272.154 ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	2.313.200.000
1989	ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	12.313.000 ΣΧ.ΘΕΤ.ΕΠ.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.590.578.573
1989	ΕΜΠ	9.330.000	
1989	68 ΚΑΕ	429.968.620	
1990	ΠΑΝ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ	150.432.208 ΠΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΒΣΘ)	996.900.781
1990	24 ΚΑΕ	1.344.351.016 ΑΠΘ	352.849.034
1991	ΠΑΝ. ΑΙΓΑΙΟΥ	16.679.139 ΠΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΒΣΘ)	1.582.242.388
1991	ΟΠΑ	100.500.000	
1991	ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ	617.582.667	
1992	ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	822.133.996 ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	23.242.529
1992	ΑΠΘ	203.436.023 ΑΠΘ	105.284.736
1992	ΠΑΝ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	95.569.720	
1993	ΑΠΘ	1.136.182.765 ΑΠΘ	754.258.614
1993	ΠΑΝ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	555.939.421 ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	685.573.396
1994	ΟΠΑ	499.144.183 ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ	73.255.414
1994	ΠΑΝ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	231.999.711 ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	1.016.081.175
1994	ΑΠΘ	895.657.724 ΑΠΘ	412.813.525
1995	ΟΠΑ	100.959.182 ΠΑΝ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	13.417.391
1995	ΕΜΠ	81.116.823 ΑΠΘ	110.272.448
1995	ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ	402.516.872 ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	759.049.141
1995	ΠΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΒΣΘ)	239.201.941	
1995	ΠΑΝ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	329.882.543	
1995	ΑΠΘ	1.201.970.000	
1996	ΟΠΑ	607.283.101	
1997		ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	1.203.383.622
1999		ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	1.677.527.778
2000		ΠΟΛ. ΚΡΗΤΗΣ	646.377.750

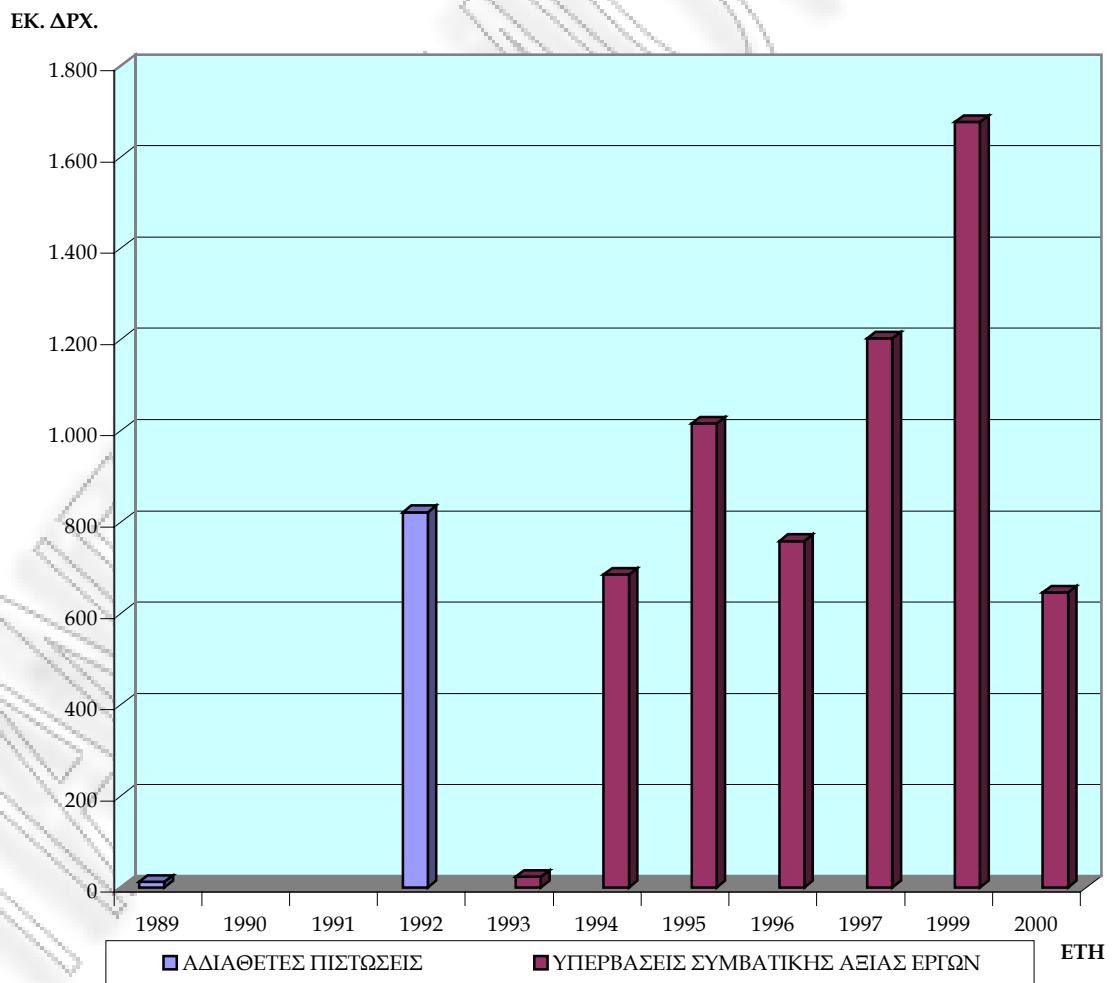
Για τη δεξιά πλευρά του πίνακα 3.4 επισημαίνει (2002, σ. 51) δύο αποφασιστικούς παράγοντες για τη διαχείριση δαπανών:

- Υπερβάσεις της συμβατικής αξίας στην εκτέλεση των δημοσίων έργων, το σχεδόν μόνιμο αυτό φαινόμενο οφείλεται είτε στην έλλειψη ορθού προγραμματισμού (υπό την έννοια ότι οι μελέτες των έργων είναι ατελείς), είτε στην επέκταση των εκτελούμενων έργων, ενώ - στην πραγματικότητα- πρόκειται περί αυτοτελών νέων έργων. Αποτέλεσμα των υπερβάσεων αυτών είναι η ανατροπή των αρχικών προϋπολογισμών, η σύνταξη αλληπάλληλων συγκριτικών πινάκων και πρωτοκόλλων αναθεώρησης των τιμών (λόγω των συνεχών παρατάσεων της προθεσμίας περαίωσής τους) και, τελικά, ο υπερδιπλασιασμός του κόστους των έργων, κατά παράβαση, πολλές φορές, ρητών διατάξεων του νόμου.

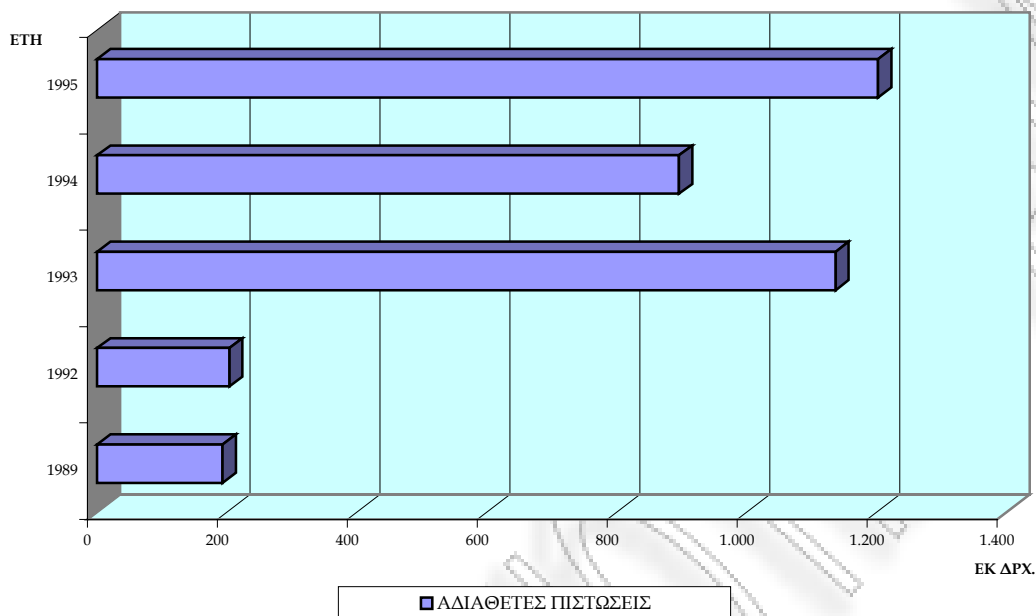
- Υψηλά ποσοστά έκπτωσης, τα οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπερβαίνουν το 50% της προϋπολογισθείσας δαπάνης του έργου. Τα υψηλά αυτά ποσοστά έκπτωσης δημιουργούν εύλογες απορίες για την ακρίβεια των μελετών και, κυρίως, για τον τρόπο που οι εργολάβοι επιδιώκουν την κάλυψη των προσφερομένων από αυτούς μεγάλων εκπτώσεων. Στην πράξη, βέβαια, η τελική δαπάνη των έργων υπερβαίνει κατά πολύ τον αρχικό προϋπολογισμό και, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπερδιπλασιάζεται.

Το Πολυτεχνείο Κρήτης αποτελεί μια χαρακτηριστική περίπτωση στις αδιάθετες πιστώσεις και στις υπερβάσεις συμβατικής αξίας έργων (Σχήμα 3Ε). Επίσης, αναφέρεται ενδεικτικά και το ύψος των τηλεφωνικών του συνδιαλέξεων σε 14.996.502 δρχ. και 25.486.977 δρχ. για τις χρήσεις 1991 και 1992 αντίστοιχα.

ΣΧΗΜΑ 3Ε: Πολυτεχνείο Κρήτης

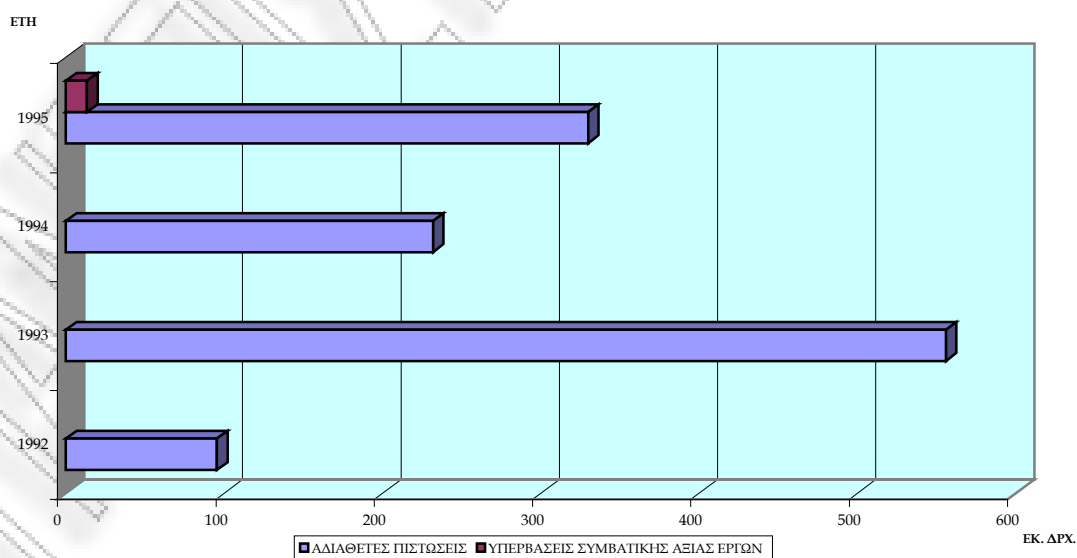

ΣΧΗΜΑ 3ΣΤ: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

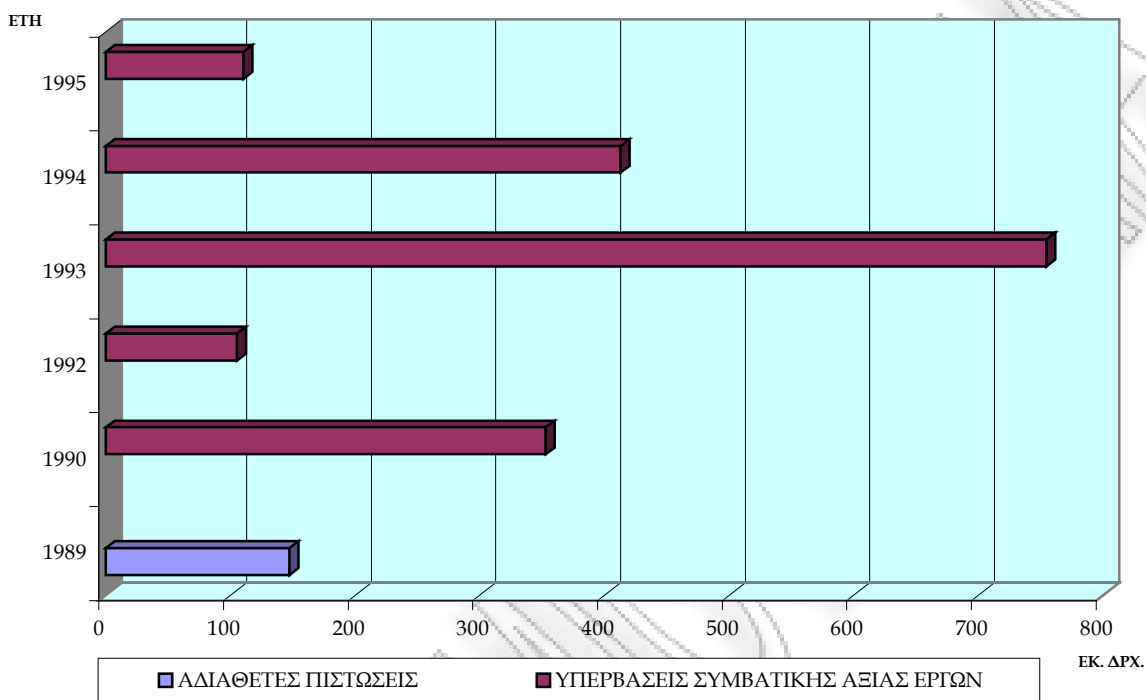

Οι αδιάθετες πιστώσεις είναι το κοινό χαρακτηριστικό στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - ΔΠΘ (Σχήμα 3ΣΤ) και στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Σχήμα 3Ζ). Για το ΔΠΘ αναφέρονται, επίσης, οι δαπάνες τηλεφωνικών συνδιαλέξεων ύψους 34.930.000 δρχ. (χρήση 1991), 86.874.078 δρχ. (χρήση 1992), 99.800.000 δρχ. (χρήση 1993), 122.976.657 δρχ. (χρήση 1994), 142.600.000 δρχ. (χρήση 1995) και 140.000.000 δρχ. (χρήση 1996).

ΣΧΗΜΑ 3Ζ: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

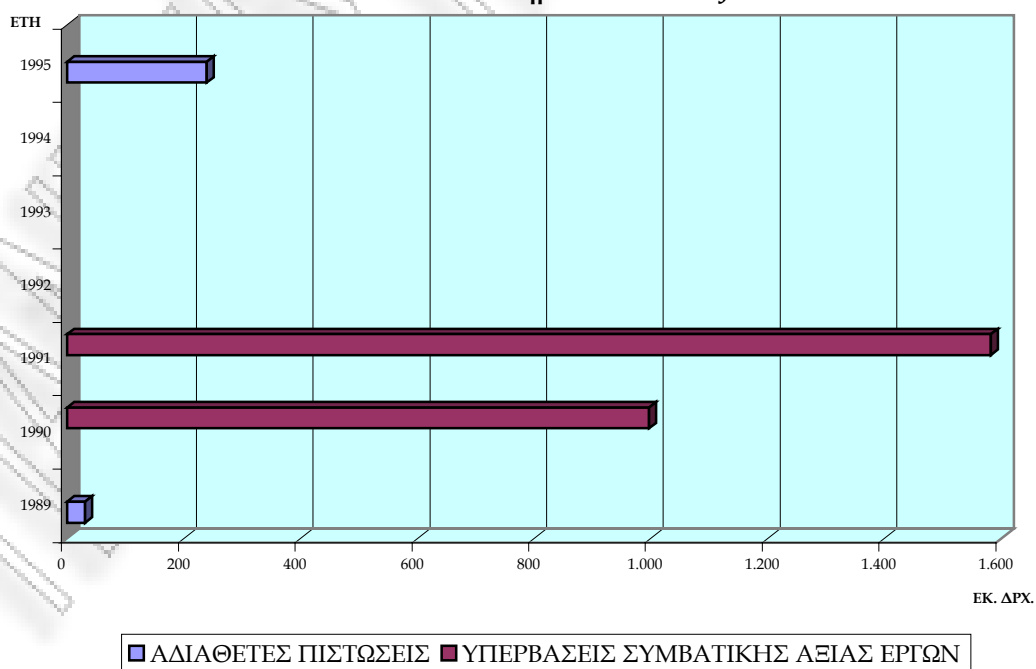

ΣΧΗΜΑ 3Η: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι υπερβάσεις συμβατικής αξίας έργων είναι το κυρίαρχο κοινό χαρακτηριστικό στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Σχήμα 3Η) και στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Σχήμα 3Θ).

ΣΧΗΜΑ 3Θ: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Αξιζει, δε, να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη υπέρβαση συμβατικής αξίας έργων έγινε το 1989 από το Πανεπιστήμιο Κρήτης και προσέγγισε τα 4 δις δραχμές (Ιατρική Σχολή 2.313.200.000, Σχολή Θετικών Επιστημών 1.590.578.573). Στο ίδιο Πανεπιστήμιο, για τη χρήση 1992, το ύψος των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων έφθασε τα 54.000.000 δρχ., ενώ για τη χρήση 1996 τα έξοδα τηλεφωνικών συνδιαλέξεων ήταν 100.018.758 δρχ. και τα έξοδα ηλεκτροφωτισμού ήταν 134.148.254 δρχ.

Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου στις δαπάνες του Κράτους, των ΟΤΑ και των άλλων ΝΠΔΔ αφορά κατ' αρχάς τη νομιμότητά τους, δηλαδή τη διακρίβωση της ύπαρξης ανάλογης πίστωσης και τήρησης των διατάξεων του Κώδικα Δημόσιου Λογιστικού, του Λογιστικού των ΟΤΑ και των άλλων ΝΠΔΔ, καθώς και κάθε άλλου νόμου, διατάγματος ή κανονιστικής απόφασης, σχετικής με τις δαπάνες αυτές. Όπως, όμως, αναφέρει η σχετική έκθεση (2002, σ. 322), ο έλεγχος αυτός κρίνεται ανεπαρκής για την προστασία του δημόσιου χρήματος και θα έπρεπε να ενισχυθεί με τις κατάλληλες βελτιώσεις της σχετικής νομοθεσίας.

Στην επόμενη έκθεσή του (2003, σ. 258), το Ελεγκτικό Συνέδριο υπενθυμίζει ότι, με το Ν.Δ. 496/1974 επιδιώχθηκε η θέσπιση ενιαίων και ομοιόμορφων κανόνων που να διέπουν το λογιστικό όλων των ΝΠΔΔ. Ορισμένες, όμως, διατάξεις του αποδείχθηκαν δυσεφάρμοστες στην πράξη. Έτσι, με το Ν. 578/1977 ανεστάλη η εφαρμογή τους και ορίστηκε ότι ο διατάξεις αυτές θα τεθούν σε ισχύ με προεδρικά διατάγματα, εκδιδόμενα με πρόταση του Υπουργού Οικονομικών. Τα εν λόγω διατάγματα ουδέποτε εκδόθηκαν, με αποτέλεσμα να δημιουργείται λογιστική αταξία, για την εξάλειψη της οποίας απαιτείται νομοθετική μέριμνα. Είναι, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη αναμόρφωσης των ανωτέρω διατάξεων, με σκοπό την προσαρμογή και εναρμόνισή τους με τις ιδιομορφίες οργάνωσης και λειτουργίας των επί μέρους νομικών προσώπων, καθ' όσον τούτο θα συντελούσε στην απλούστευση της λογιστικής διαδικασίας και στην καλύτερη διασφάλιση του δημοσίου χρήματος.

Επίσης, είναι πολύ σημαντική η παρατήρηση ότι ετησίως μεγάλα ποσά δαπανών δεν εγκρίνονται και δεν επανυποβάλλονται προς έγκριση στον οικείο Πάρεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Κατά την άποψη του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αυτές οι περιπτώσεις πιθανότατα καλύπτονται από γενικόλογες εκφράσεις (και κωδικούς) λογαριασμών. Προφανώς, το Ελεγκτικό Συνέδριο αδυνατεί να επιτελέσει πλήρως το έργο του στα περιορισμένα πλαίσια της «Κρατικής Ελεγκτικής». Προβάλλεται επιτακτικά το αίτημα αξιοποίησης της εξωτερικής/εσωτερικής «Ελεγκτικής», σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές του Διπλογραφικού λογιστικού συστήματος.

Πρόκειται για τον κλάδο της Λογιστικής που ασχολείται με τον έλεγχο της ορθότητας και πληρότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, την πρόληψη και την ανακάλυψη λαθών και ατασθαλιών. Αφορά μεγάλους οργανισμούς και επιχειρήσεις, όπου εφαρμόζονται πρωτίτως οι αρχές της Γενικής Λογιστικής (Διπλογραφίας) και, πιθανότατα, της Αναλυτικής Λογιστικής (υποχρεωτικά ή προαιρετικά).

Με βάση το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των ΝΠΔΔ, η υποχρεωτική εφαρμογή της Αναλυτικής Λογιστικής (Κοστολόγησης) στα Πανεπιστήμια θα έπρεπε να έχει αρχίσει από 1.1.2001. Απαραίτητη, όμως, προϋπόθεση για την εφαρμογή της είναι η πλήρης τήρηση του Διπλογραφικού συστήματος εκ μέρους των Πανεπιστημίων. Κατόπιν, όμως, πρόσφατης επικοινωνίας που είχαμε με τους υπεύθυνους οικονομικών υπηρεσιών όλων των ελληνικών Πανεπιστημίων προκύπτει πληθώρα προβλημάτων εφαρμογής και, αντί της καθορισμένης υποχρεωτικής έναρξης τήρησης του ΚΛΣ ΝΠΔΔ (1.1.2000), παρουσιάζεται σήμερα η παρακάτω εικόνα:

Πλήρης εφαρμογή Διπλογραφίας: ΠΑ.ΠΕΙ. (από 1999), Ιόνιο (από 2001), Χαροκόπειο (από 2001), ΔΗΠΘ (από 2002), Εθνικό και Καποδιστριακό (από 2002), Ιωαννίνων (από 2003), Πελοποννήσου (από 2004).

Μερική εφαρμογή Διπλογραφίας: Αιγαίου, ΑΠΘ, Θεσσαλίας, Πολυτεχνείο Κρήτης.

Εφαρμογή Απλογραφίας: ΑΣΚΤ, Γεωπονικό, Δυτικής Μακεδονίας, ΕΑΠ, ΕΜΠ, ΟΠΑ, ΠΑΜΑ, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πάντειο, Πατρών, Στερεάς Ελλάδος.

Όταν σε όλα τα Πανεπιστήμια τηρηθεί πλήρως η Διπλογραφία, θα ακολουθήσει η εφαρμογή της Αναλυτικής Λογιστικής/Κοστολόγησης (αναπτύσσεται στο επόμενο κεφάλαιο της διατριβής) και τα εξαγόμενα αποτελέσματά της είναι δυνατόν να προσφέρουν διαρκώς αναλυτικές πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων στη Διοίκηση (Υπουργεία, Πρυτανείες, Τμήματα) και για τον καλύτερο προγραμματισμό στα Πανεπιστήμια.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Στα Αγγλικά

Barton, A: (2000), «The usefulness of accrual accounting for government resource management», 23rd Congress of the EAA, Munich.

Beams, F., Brozovsky, J., Shoulders, C.: (2000), «Advanced Accounting», Prentice Hall, New Jersey (USA).

Beaver, W.: (1989), «Financial reporting: An accounting revolution», Prentice Hall, New Jersey (USA).

Bowles, S.: (1971), «Growth Effects of Changes in Labor Quality and Quantity, Greece: 1951-1961», in H. Chenery, ed. «Studies in development planning», Harvard University Press, pp 371-386.

Bradshaw, J., Holmberg, G.: (1993), «Cost allocation in higher education», Public Finance and Accountancy (UK), pp 12,13.

Christiaens, J.: (1996), «Financial accounting reform in Belgian municipalities: A preliminary limited field research», Working paper, EIASM workshop, Stockholm.

Eurostat: (2000), «Education across Europe – Statistics and indicators 1999», European Commission, Brussels.

Eurostat: (2002, 2005, 2006), «Key data on Education in Europe», European Commission, Brussels.

Ezzamel, M., Bourn, M.: (1990), «The role of AIS in an organization experiencing financial crisis», Accounting, Organizations and Society, Vol. 15, No. 5, pp 399-424.

Ferreira, L., Merchant, K.: (1992), «Field Research in Management Accounting and Control: A Review and Evaluation», Accounting, Auditing and Accountability Journal, Vol. 5, No. 4, pp 3-34.

Gillie, A.: (1999), «Efficiency in Universities and Resource-Based Learning: A Case Study of Assumptions versus Analysis», Public Money and Management, July-September, pp. 43-49.

Governmental Accounting Standards Board: (1984), «Concepts Statement No.1: Objectives of Financial Reporting», Paragraph 17, U.S.A.

Hansen, L., Weisbrod, B.: (1969), «The distribution of the costs and benefits of public higher education: the case of California», *Journal of Human Resources*, Vol. 4, No. 2, pp. 176-191.

Hicks, D. T.: (1999), «Activity based costing: Making it work for small and midsized companies», 2nd edition, John Wiley and Sons, New Jersey (USA).

Hodges, R. Mellet, H.: (2000), «Accounting practices in the public and private sectors: convergence and conflicts», 23rd Congress of the EAA, Munich.

Hopwood, A.: (1983), «On trying to study accounting in the contexts in which it operates», *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 8, No.2/3, pp 287-305.

Hwang, J.: (2005), «Asset distribution and tertiary education expenditure in developing countries», *Economics of Education Review*, Vol.24, pp.171-178.

IAS 20: (2001), «Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance», IASB, London.

Küpper, H.: (2003), «Management mechanisms and financing of higher education in Germany», *Higher Education Management and Policy*, Vol.15, No. 1, pp 71-89.

Lapsley, I, Wright, E.: (2004), «The diffusion of management accounting innovations in the public sector: a research agenda», *Management Accounting Research*, Vol. 15, pp. 355-374.

Likierman, A.: (2000), «Changes to managerial decision-taking in UK central government», *Management Accounting Research*, Vol. 11, pp. 253-261.

Lukka, K., Kasanen, E.: (1995), «The problem of generalizability: anecdotes and evidence in accounting research», *Accounting, Auditing and Accountability*, Vol. 8, No. 5, pp. 71-90.

Magoula, T., Psacharopoulos, G.: (1999), «Schooling and Monetary rewards in Greece: an over-education false alarm?», *Applied Economics*, Vol. 31, pp. 1589-1597.

Organization for Economic Co-operation and Development: (2005), «Education at a Glance», OECD Report.

Papadeas, P., Paggios, I., Vasilakis, A.: (2002), «Single and Double entry accounting system in Greek Universities», 25th Congress of the EAA, Copenhagen.

Patrinos, H.: (1995), «Socioeconomic Background, Schooling, Experience, Ability and Monetary Rewards in Greece», *Economics of Education Review*, Vol. 14, No. 1, pp 85-91.

Psacharopoulos, G.: (1984), «The contribution of Education to Economic Growth: International Comparisons», in J. Kentrick, ed., «International Comparisons of productivity and the Causes of the Slowdown», Ballinger for the American Enterprise Institute, pp. 335-355.

Schultz, T.: (1972), «Η οικονομική αξία της εκπαίδευσης», Παπαζήσης, Αθήνα.

Tsakoglou, P., Antoninis, M.: (1999), «On the distributional impact of public education: evidence from Greece», *Economics of Education Review*, Vol. 18, pp. 439-452.

2. Στα Ελληνικά

Βενιέρης, Γ.: (1998), «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα: Σύγχρονες τάσεις και προβλήματα εναρμόνισης», *Περιοδικό ΛΟΓΙΣΤΗΣ*, τ. 514, σ. 469-474.

Βενιέρης, Γ., Κοέν, Σ.: (2000), «Το νέο σύστημα διπλογραφικής λογιστικής παρακολούθησης των ΝΠΔΔ», *περιοδικό ΛΟΓΙΣΤΗΣ*, τ. 543, σ. 882-886.

Δρεττάκης, Μ.: (2005), «Η εκπαίδευση, το αποπαιδί του δημόσιου τομέα», *Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 10 Νοεμβρίου, Αθήνα.

Δρεττάκης, Μ.: (2006), «Αδύνατος είναι ο εκσυγχρονισμός των Πανεπιστημίων», *Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 3 Ιανουαρίου, Αθήνα.

Ελεγκτικό Συνέδριο: (1991-2003), «Ετήσιες εκθέσεις», Αθήνα.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος: (2006), «Ετήσιες έρευνες», ΕΣΥΕ, Αθήνα.

Ζωργιός, Ι., Βενιέρης, Γ., Κοέν, Σ.: (2003), «Εκσυγχρονιστικό περιβάλλον αυτόνομης λειτουργίας του Δημόσιου Λογιστικού στο πλαίσιο του ΠΔ 205/1998, με βάση τις αρχές της Συστημικής Θεωρίας», *περιοδικό ΛΟΓΙΣΤΗΣ*, τ. 582, σ. 1289-1296.

Θέμελης, Ν.: (1983), «Το Ελεγκτικό Συνέδριο, 150 χρόνια από την ίδρυσή του», Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.

Κάλλας, Γ.: (2002), «Οι ερευνητικές υποδομές των κοινωνικών επιστημών», Νεφέλη, Αθήνα.

Κανελλόπουλος, Κ., Μαυρομαράς, Κ., Μητράκος, Θ.: (2003), «Εκπαίδευση και αγορά εργασίας», ΚΕΠΕ, Αθήνα.

Καραγιαννόπουλος, Ε.: (1997), «Το κόστος της εκπαίδευσης στην Ελλάδα», ΥΠΕΠΘ, Αθήνα.

Κουτσουμάρης, Γ.: (1981), «Το πρόβλημα της ανωτάτης παιδείας», ΙΟΒΕ, Αθήνα.

Μητράκος, Θ., Τσακλόγλου, Π.: (1998), «Μεταβολές στη συνολική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα μετά τη μεταπολίτευση», Discussion paper No. 97 Οικονομικού τμήματος ΟΠΑ, Αθήνα.

Παπακωνσταντίνου, Γ.: (2003), «Προσφορά και ζήτηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης», Μεταίχμιο, Αθήνα.

Π.Δ. 205/1998: «Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο ΝΠΔΔ», ΦΕΚ 163Α/15-07-1998.

Σακέλλης, Ε.: (2002), «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα», Ε. Σακέλλης, Αθήνα.

ΥΠ.ΑΝ.: (2004), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003», Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης.

ΥΠ.Ε.Π.Θ.: (2005), «Γενικά σύνολα εγγεγραμμένων φοιτητών και διδακτικού προσωπικού ανά ΑΕΙ», Τμήμα Στατιστικής.

ΥΠ.Ε.Π.Θ.: (2006), «Αριθμός νεοεισερχόμενων φοιτητών», Τμήμα Στατιστικής.

Φραγκουδάκη, Α.: (1985), «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», Παπαζήσης, Αθήνα.

Ψαχαρόπουλος, Γ., Καζαμίας, Α.: (1983), «Παιδεία και ανάπτυξη στην Ελλάδα: Κοινωνική και οικονομική μελέτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης», ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Ψαχαρόπουλος, Γ.: (1999), «Οικονομική της εκπαίδευσης», Παπαζήσης, Αθήνα.